

ACGV

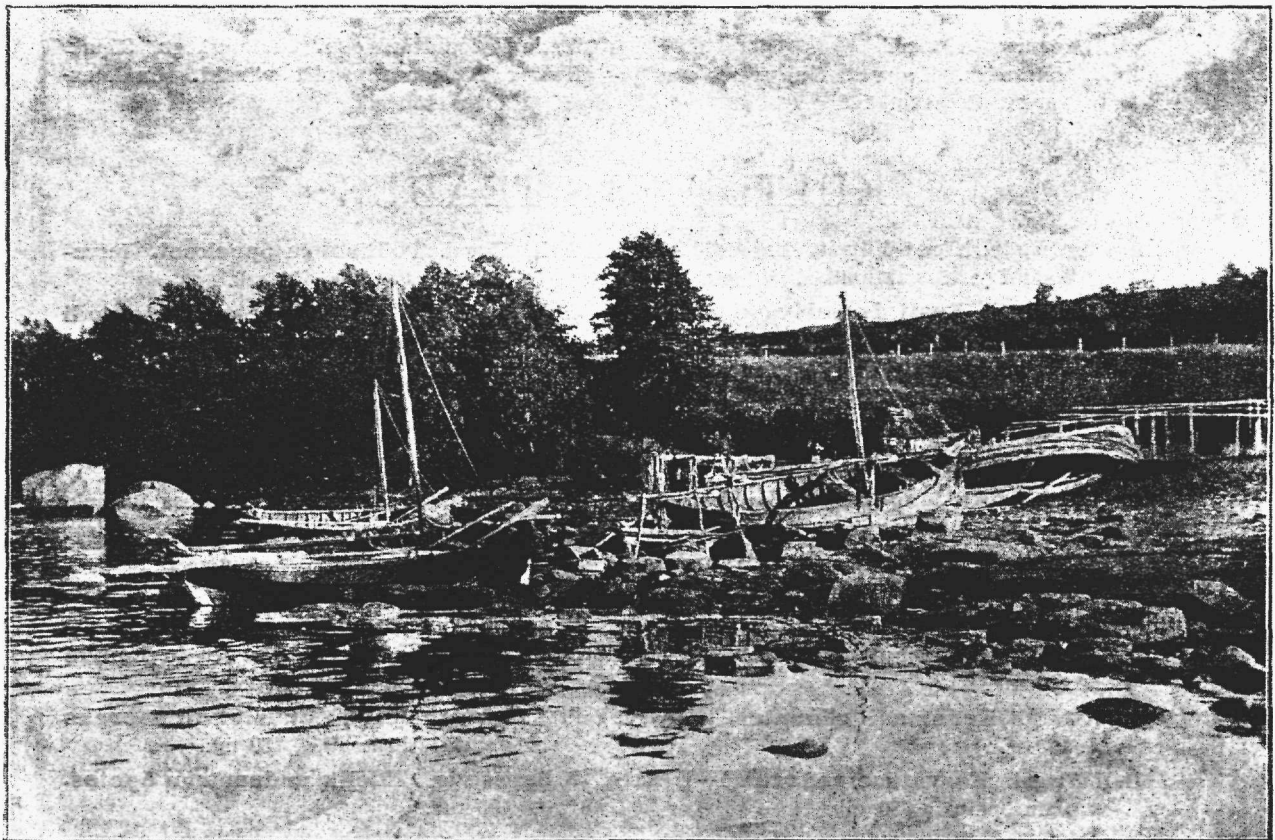
Nr. 11

20. JUUNI

1925

Tänavuselt fotokunsti näituselt.

Foto M. Hornbruch.

Rannamõis.

Broomõli ümbertrükk. Hõbeauraha Turini näitusel Itaalias.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

soovitab oma väljaandel .

UUEMAT ILUKIRJANDUST :

- A. Adson. **Käsikivi**. Novellid. 85 mk.
Juhani Aho. **Õpetaja proua**. Romaan. Soome keelest V. Ridala. 200 mk.
Hoia Ronk. **Reisipildid**. Pariisi. 150 mk.
Juhan Jaik. **Võrumaa jutud**. I valik. E. Viiralti illust. 300 mk.
A. Kivikas. **Mihklipäev**. Romaan. 240 mk.
J. Lattik. **Minu kodust**. Lood lapseõlvest. 130 mk.
O. Luts. **Tullilil**. Veste-novell. 160 mk.
O. Luts. **Vähkmann ja Ko**. Fõljetonistlik romaan. 100 mk.
Mait Metsanurk. **Taavet Soovere elu ja surm**. Romaan. 120 mk.
Jakob Mändmets. **Meri**. Novellid. 2. trk. 160 mk.
" " **Saatuse tujud**. Jutud Venemaa Austria sõjast. 130 mk.
Villem Ridala. **Toomas ja Mai**. Lugulaul orjaajast, neljas loos. 350 mk.
Richard Roht. **Väikelinn**. Uudisjutt. 80 mk.
A. H. Tammsaare. **Poiss ja liblik**. Novellid. 100 mk.
Friedebert Tuglas. **Teekond Hispaania**. Reisikirjad. 2. trk. 200 mk.
Marie Under. **Pärisosa**. Luuletuskogu. 85 mk.
Henrik Visnapuu. **Valit värvid**. Luuletuskogu. 250 mk.

KULTUUR JA TEADUS :

- A. Jürgenstein. **Nipet-Näpet**. Legendid, anekdoodid ja tõsijuhtumised. 50 mk.
A. Tammann. **Eesti iseseisvuse teel**. I. Vene revolutsioonist Eesti vabadussõjani. 160 mk.
Joh. Pitka. **Minu mälestused**. Sõjamemuaarid. 225 mk.
J. Poopuu. **Sõda Landeswehriga**. 100 mk.
Aks. Kallas. **Au langenuile**. Luuletused vabadussõjas langenuile. 200 mk.
A. Saareste. **Valitud Eesti rahvalaulud**. Antoloogia, eessõnaga rahvaluule üle. 130 mk.
G. Vilberg. **Kodumaal rännates**. II jagu. 100 mk.
G. Vilberg. **Kodumaal rännates**. III jagu. 150 mk.
G. H. Niggol. **Kasvatuse radadel**. I—V. Kasvatuseõpetus. 630 mk.
G. H. Niggol. **Töökool ja õppekool**. Kasvatusteaduslik teos. 50 mk.
G. H. Niggol. **Maria Montessori meetodi äraldused**. Kasvatuslik süsteem. 60 mk.
Prof. A. Kink. **Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus**. 40 mk.
Prof. A. Kink. **Tartu-Pihkva ja Narva veete**. 40 mk.
D. Buxhoevden. **Lõhkeained**. I osa 100 mk.
" " **Lõhkeained**. II osa. Lõhkeainete tarvitamine põllumajanduses. 190 mk.
H. v. Gerlach. **Parlament**. Broschüür. 35 mk.
Dr. A. Rütman. **Mida võib teada igatüki suguhaigustest**. 75 mk.
Prof. Steinach. **Kuidas kunstlikult nooreks saada**. Broschüür. 30 mk.
A. Burmeister. **Täielik malemängu õpetus**. 135 mk.

TEGEV
TOIMETAJA
E. RAUDSEPP
KÖNETUNNID
ÄRIP. KL. 1—2

VASTUTAV
TOIMETAJA
G. E. LUIGA
VÄLJAANDJA
T.E.K.-ÜHISUS

ILMUB IGA 2 NÄDALA TAGANT

III AASTAKÄIK

KIRJANDUSE, KUNSTI JA KULTUURI AJAKIRI.

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS PIKK TÄNAV 2

15. AUGUSTI AUMÄRGI KAVALEER.

ALFONS DAUDET. Tõlk. L. R.

Ühel õhtul, Alshhiiris, jahipäeva lõpul, tabas mu Chélifi orus, mõned miilid Orléansville'ist, hirmus torm. Ei ühtki küla siluetti, ühtki võõrastemaja silmapiiril. Ei midagi, pääle madalate palmide, pöösaste ja suurte, horitsondini ulatuvate põldude. Päälegi hakkas suurte vihmavalingute tagajärjel paisunud Chélif hirmuäratavalt kohisema, ning mind ähvardas hädaoht ööbida täielikus soos. Büroo Milianah' tõlgile, kes mind saatis, tärkas õnneks meele, et meie kaunis lähedal asub mäekingu taha peidetuna üks pärismaalaste suguharu, kelle päälikut ta tunneb, ning meie otsustasime tema juure minna ulualust paluma üheks ööks.

Need orus asuvad araablaste külad on täiesti kaktuste ja viigipuude varju peidetud, nende savist onnid nii maaga tasa ehitatud, et meie asundust märkamata leidsime end tema keskel. Olj see palvetund, vihm, millest see surma-vaikus? . . .

Ent väga mahajäetuna näis mulle kogu ümborus, ja nagu miski kurbuse surve lasus ta pääl, lõpetades vähemagi eluavalduse. Põldudel, kõigil pool ümberringi, seisid viljad, saatuse hooliks jäetud. Rukis, oder, mujal kõikjal koristatud, lamas siin maas koha pääl mädanedes. Äkked, adnad, roostest söödud, vedelesid vihma käes. Terve asundus omas miski kurba, kõdunevat ja ükskõikset ilmet. Meie lähenedes haugatasid koerad vaevalt. Aegajalt kuuldus mõne onni sügavusest laste kisa, vilksatas pöösaste vahel mõne poisi pügatud pää, ehk mõne vanamehe räbalduvad päälkate. Siin ja seal, puhumaste varjul, külma käes loidisevad väikesed eeslid. Kuid ei ühtki hobust, ühtki inimest . . . nagu oleks jälle suurte sõdade aeg, mil lahkunud kõik meeskond juba kuude kestes.

Pääliku maja, pikk, valgete müüridega ehitus, akendeta, ei näinud teistest elavam. Leidsime avatud tallid, tühjad sõimed ja künad, kuid ei ühtki tallipoissi, kes oleks vastu võtnud meie hobused!

„Läherne vaatame Mauri kohvikut.“ ütles mu kaaslane.

See, mida nimetatakse Mauri kohvikuks, on nagu Araabia valitsejate vastuvõttesalong; üks osa majast on reserveeritud möödasõitvaile rändajale, kus need hääd mussulmaamid, nii viisakad, nii lahked, leiavad võimalust üles näidata oma vastutulelikkust võõraste vastu, hoidudes perekondlik-intiim tooni piirides, mis tingitud kohast. Pääliku Si-Slimani kohvik oli avatud ja vaikne nagu tema tallidki. Kõrged lubjatud seinad, lahingute võidumärgid, jaanalindude suled, lai, madal, saali ümbritsev diivan, kõik see tilkus vihmast, mida ükses sisse paiskas tuulepööris . . . Ent leidsu siiski inimesi kohvikus. Kohviku peremees, vana Kabyle kaitsudes, pää põvedele laskunud, kükitas ümber tõugatud sütepanni ees. Siis pääliku poeg, ilus, kahvatu ja haiglane laps, kes puhkas diivanil, mustasse burnusisse mähituna, jalutsis kaks suurt hurdakoera.

Meie sisse astudes ei liigutanud end keegi; vaevalt et üks hurdaakoertest tõstis pää ja laps arvas hääks pöördä meie poole oma ilusad, mustad, palavikust hõõguvad ja väsinud silmad.

„Ja Si-Sliman?“ küsis tõlk.

Kohviku peremees tegi oma pää kohal rajamatu liigutuse, mis näitas horitsonti kaugel, väga kaugel . . .

Meie taipasime, et Si-Sliman oli ära sõitnud kaugele reisile; aga et vihm ei lubanud meid

rännakut uuesti afustada, pöördus tõlk pääliku poja poole öeldes talle Araabia keeles, et oleme tema isa sõbrad ja palume temalt ulualust homseni. Kohe tõusis laps, hoolimata piinavast varust, käsutas kohviku peremeest ja näidates lahkesti diivani poole, nagu tahtes öelda: „Teie olete minu külalised,“ tervitas meid Araabia kombe järele, kummardus pääga, suudlus sõrmeotsilt, ja mähkides end uhkesti oma burnusisse lahkus, tõsine ilmelt nagu kohane päälikule ja maja peremehele.

Tema lahkudes kohviku peremees süütas oma sütepanni, asetas sellele kaks mikroskoobilist katlakest, ja sel ajal, kui ta valmistas meile kohvi, võisime talt teada saada mõnesuguseid üksikatsju tema peremehe reisi üle ja selle võõrastavalt armetu seisukorra üle asunduses.

Kabyle kõneles ruttu, tehes seejuures vana naise liigutusi, ilusas, täiskurguhäälses keeles, kord rutates, siis peatus suurte, vaiksete vaheaegadega, mille kestes oli kuulda vihma langemist sisemistele mosaiikõuedele, katlate surisemist ja schakalite haukumist, mis tuhandena kajastus orus.

Vaat' mis juhtus Si-Slimani õnnetuseks. Neli kuud tagasi, 15. augustil oli ta saanud auleegioni aumärgi, mille pääle teda nii kaua oli lastud oodata. Ta oli ainuke päälük maakonnas, kellel see veel puudus. Kõik teised olid rüütlid, ohvitserid; kaks või kolm neist kandsid isegi suurt komandandi paela ning nuuskasid oma üksühtsuses sellesse nina, nagu seda sageli oli näinud tehtavat Bach'Aga Boualemis. See, mis tänini segas Si-Slimani aumärgi osaliseks saamast, oli tüli, mis tal olnud ühe Araabia büroo ülemaga kaardimängu tagajärjel, ja see oli nii mõõduandev Alshiiris, et kümne aasta jooksul seisis pääliku nimi tagajärjeta soovituslehel. Võite nüüd kujutleda tubli Si-Slimani rõõmu, kui 15. augusti hommikul, üks ratsaväelane Orleansville'ist oli tulnud tooma talle väikest kullatud karpi ühes aumärgiga, ja kui Baia, armsaim ta neljast naisest, kinnitas selle Prantsuse risti tema kaamelikarvadest burnusile. See juhtumus sai suguharus lõpmatu turgutuste ja ettekujutuste põhjuseks. Kogu öö hõiskasid tamburiinid ja pilliroost viled. Olid tantsumad, tulivärk, ja ma ei tea kui palju tapetud lambaid, ja et miski ei puuduks peol, luuletas kuulus improvisaator Djedal laulu Si-Slimani aus, mis algas järgmiselt: „Tuul rakenda oma hobused, et kanda seda hääd sõnumit . . .“

Järgmisel hommikul, päeva tõusu ajal, kutsus Si-Sliman kokku oma rahvaväe, varustas nad sõjariistadega ja sõitis selle saatel Alshiiri, et tänada maavalitsejat. Linna väravas peatus kaitsevägi, nagu seda nõudis komme. Päälük sammus üksi valitsuse paleesse, nägi hertsog Malakoff'i ja tõendas talle oma truudust Prant-

susmaa vastu mõnes ülespuhutud lauses, ses piltlikus hommikumaa stiilis, mis juba kolme tuhande aasta kestes võrdleb kõiki noormehi palmidega ja kõiki naisi härvedega. Sellega lõpetule jõudes, sammus ta üles linna, et end näidata, palvetas muhamedi templis, jagas raha vaestele, käis habemeajaja ja kullatikkijate juures, ostis oma naistele lõhnaõli, siidi, lillelist ja kirjut, siniseid pihikuid kuldpaelttega ja punaseid ratsaniku saapaid oma väikesele pojale, makstes kauplemata ja puistates oma rõõmu kullatükkides. Teda nähti turul istuvat Smürna vaipadel, joomas kohvi Mauri kaupmeeste ukse ees, kes talle õnne soovisid. Teda ümbritses tihe imestlev rahvahulk. Kõneldi: „Vaat, see on Si-Sliman . . . imperaator on talle risti annetanud.“ Ja väikesed Mauri lapsed, kes tulid saunast, süües küpsiseid, saatsid oma muhtalt palgelt pika austava pilgu selle ilusa hõbedast risti poole, mida kanti võrratu uhkusega. Ah! On siiski ilusaid silmapilke elus.

Õhtu saabudes, Si-Sliman valmistas end oma kaitseväe juure tagasiminekuks ja juba oli ta jalg sadula jaluses, kui üks linnapääliku käskjalg hingeldades ta juure jooksis:

„Sa oled siin, Si-Sliman, otsisin sind igalt poolt . . . Tule ruttu, valitseja tahab sinuga kõneleda!“

Si-Sliman järgis talle paha aimamata. Ent palee suurest õuest läbi minnes kohtas ta oma Araabia büroo ülemat, kes naeratas pillkavalt. See vaenlase naeratus tegi teda rahutuks ja värisedes astus ta valitseja salongi. Maavalitseja võttis ta vastu istudes ratsa toolil:

„Si-Sliman,“ ütles ta madalla minahäällega, mis pani värisema kogu ümbruse. „Si-Sliman, minu poiss, olen meeletu . . . on olnud eksitus . . . mitte sina ei ole see, kellele taheti anda aumärk; see oli päälük Zoug-Zougs . . . pead tagasi andma selle risti.“

Ilus pronksikarva pääliku pää punastas, nagu oleks teda sepa ääsile lähendatud. Tahtmatu värin läbistas ta keha. Ta silmad löid põlema . . . Ent see kestis ainult hetke. Kohe langetas ta silmalaud ja kummardas valitseja ees.

„Sina oled ülem, mu härra,“ ütles ta, võttis rinnalt risti ja pani selle laua pääle. Ta käsi väris; pisarad rippusid ta pikil ripsmeil. See liigutas isegi vana sõjameest:

„Küllalt, küllalt, mu tubli poiss, sa saad selle järgmisel aastal.“ Ja ta ulatas talle häätahhlikult oma käe.

Päälük tegi nagu ei oleks ta seda tähele pannud, kummardus sõna lausumata ja lahkus. Ta teadis, mis selle valitseja lubadus tähendab ja tundis end igaveseks teotatuna kantselei intriigi läbi.

Teade iseltest ebasoosingust oli juba linnas laiali lagunenud. Bab-Azouni tänava juudid

vahtisid teda irvitades. Mauri kaupmehed pöördusid tast, kaastundmusilme näol; ja see kaastundmus haavas teda rohkem kui irvitus. Ta hiilis müüride ääri mööda, otsides kõige pimedamaid tänavaid. Äravõetud aumärgi tühi koht valutas nagu lahtine haav. Kogu aeg mõtles:

„Mis ütlevad minu ratsanikud?

Mis ütlevad minu naised?“

Siis valdas ta viha hoog. Kujutles end püha sõja kuulutajana, sääl kaugel, Marokko väerinnal, mis punetas tulekahjustest ja sõjamõllust, ehk jälle joostes piki Alshiiri tänavaid oma sõjaväe esotsas, röövides juute ja tappes kristlasi, kuni langeks ise selle suure korratuse ajal, mis mataks ta häbi. Kõik näis talle võimalik, kuid ainult mitte tagasi minna oma suguharu juure. Korruga, keset neid kättemaksuplaane, sähvatas tas lunastav mõte imperaatorist. Imperaator! . . . Si-Slimanil kui ka kõigil araablattel koondus sellesse sõnasse mõiste õiglustest ja võimust. See oli õige valitseja usklikele ja musulmaanidele. Imperaator oma suurte kahuritega, oma sõjaväega, oma raudlaevastikuga!

Sest ajast, mil see ta meele tuli tundis Si-Sliman end päästetuna. Kindlasti annab imperaator talle selle risti tagasi. See oleks ainult üheksa päeva tee, ja ta uskus sellesse nii tugevasti, et soovis, ta kaitseväge jääks teda ootama Alshiiri väraval. Üks kaubalaev kandis teda järgmisel päeval Pariisi poole, mõttes ja täis rahu nagu palverändaja Mekkasse.

Vaene Si-Sliman! on juba neli kuud möödunud ajast, mil ta ära sõitis; ja kirjad, mis ta saadab oma naistele, ei kõnele veel tagasitulekust. Neli kuu jooksupäev on vaene päälil Pariisi ududes, joostes ministriumite vahet, igalpool välja naerdud, sattudes Prantsuse valitsussüsteemi keeruliste hammasrataste vahele. saadetud ühest kantseleist teise, määrides oma üliriideid ooteruumide puust põikidel audientsi valvel, mis ilalgi ei tule. Siis õhtuti nähti tema pilkaka kurba kuju, naeruväärselt uhket, ootamas

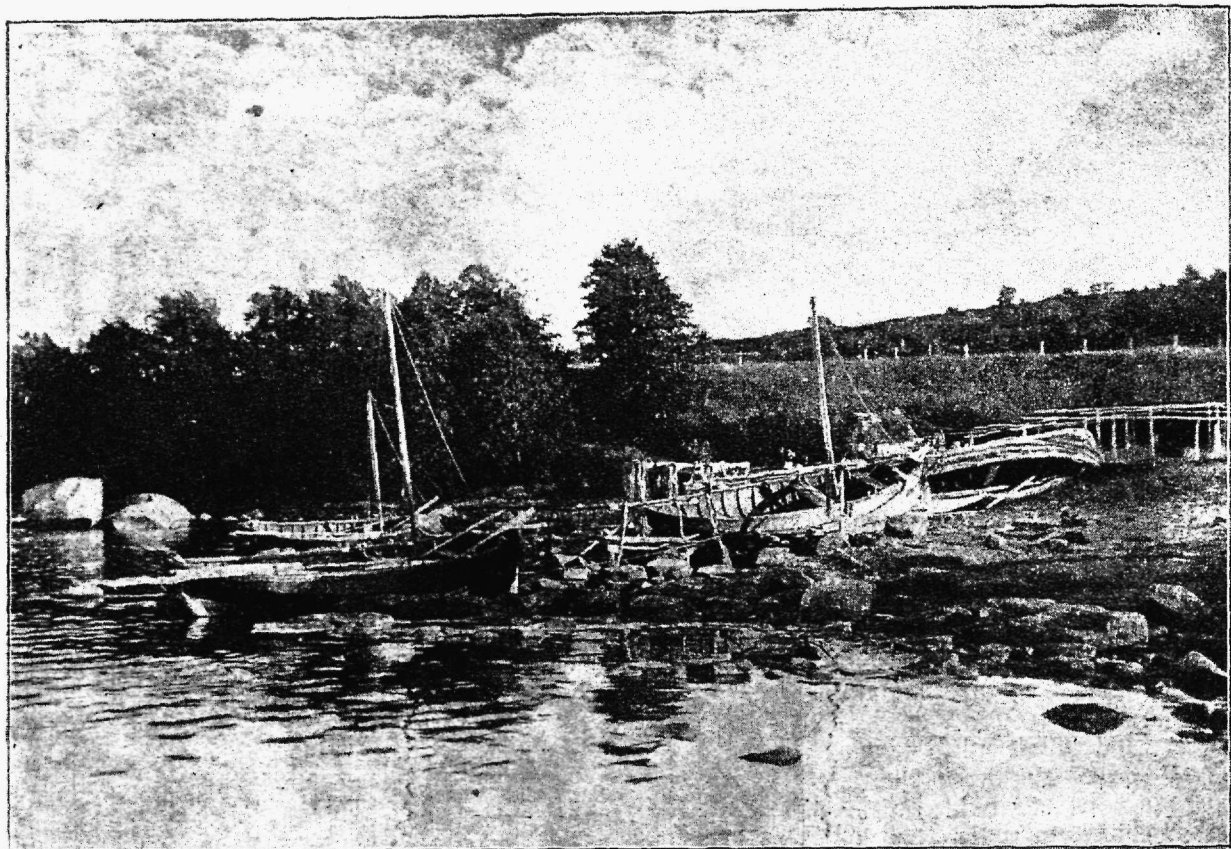
Alshiiri ratsavägi.

oma toa võtit võõrastemaja büroos, ja ta astus oma tupp, väsinud käikudest ja jooksmisest, kuid alati uhke, kramplikult hoides kinni lootusest nagu hasartmängija, kes jookseb oma õnne järele.

Samal ajal ta ratsavägi koondudes Bab-Azoun'i väravale, ootas teda hommikumaaalastele omase fatalismiga; hobused, vaiade külge seotud, hirnusid mere poole.

Kodukülas olid kõik meeleheitel. Vili mädanes põldudel tööjõu puudusel. Naised, lapsed lugesid päevi, näod Pariisi poole pöördud. Halemel oli näha, kui palju lootust, kannatust ja muret endaga kaasa kiskus see punane päelätükike. Millal lõpeb see kõik?

„Jumal üksi seda teab,“ ütles ohates kolviku peremees, ja läbi avatud ukse näitas ta käsi väikese, valge noorkuu poole, mis tõusis mändjas lootuses kurva ja violeti lagendiku kohal. . .

Rannamõis.

BELETTE.

ROMAIN ROLLAND.

2

Nitviisi naerdes, märkasin endast paarikümne sammu kaugusel teekäänakul (jumaluke, kas ma tõesti tervelt kaks tundi ära olin lobisenud) punase katusega, roheliste aknalaukudega maja, mille seinad kattis ussina põimuv viinamarjaväät oma häbelikkude lehekete valgega. Ja lahtise ukse ees, pähklapuu varjus, kivirenni ees, mida mööda voolas puhas vesi, istus kummargili naisterahvas, kelle ma kohe ära tundsin (kuigi polnud teda näinud juba nümmitu aastat). Ja mu jalad nõtkusid..

Tahtsin juba putku pista. Kuid ta oli mind märganud ja vahtis aineti minu poole, jätkates veevõtmist kaevust. Ja nüüd nägin, et ta tundis mu ära... ta ei teinud sellest vähematki märki, ta on selleks liig uhke, kuid ta pang kukkus kaevu, ja ta ütles:

Jean de Lagny, kellel pole püsi... Ära rutta ometi nii väga.

Ma vastasin:

— Kas sa mind siis ootasid?

— Mina, vastas ta, vaat' mul asi, pole ma mõtelnudki!

— Tõepoolest, ütlesin mina, just nagu minagi. Kuid siiski, olen väga rõõmus.

— Ja sa ei sega mind siin sugugi.

Nii me seisime üksteise vastu, tema märgade kätega, mina kuueta; vaatasime üksteisele otsa, ja polnud julgust enestele otsa vaadata. Kaevus kogus sinna kukkunud ämber endasse vett. Ta ütles viimaks:

— Astu sisse, sul on ometigi minutiks aega.

— Kaks, kolm minutit. Võtan natuke puhkust.

— Pole sugugi seda nägu, nagu oleksid väsinud. Mis su siis siia tõi?

— Minu, ei miski, ütlesin õhinaga; ei miski, ma jalgutasin.

— Sa oled siis väga rikas, ütles tema.

— Mitte rahast, vaid ettekujutustest.

— Oled ikka sama, ütles ta, ikka sama põikpää.

— Kes selleks on sündinud, see selleks jääb.

Astusime õue. Ta pani värava kinni. Olime kahekesi keset kaagutavaid kanu. Kõik talu inimesed olid põllul. Kas harjumusest või oma kohmetuse varjamiseks ta käis ära, et panna kinni või teha lahti (ei mäleta enam õieti) aidaust, seejuures tasakesi Medori pragades. Ja mina hakkasin tema majapidamisest, kanakasvatusest, tuvidest, kukest, koerast, kassist, partidest, sigadest kõne-

lema, et kokkusaamisele võimalikult tavalist nägu anda. Kui ta poleks vaele seganud, oleksin üles lugenud terve Noa laevatäie loomi. Äkki ütles ta:

— Breugnon!

See pani mul hingamise kinni. Ta kordas:

— Breugnon!

Ja me vaatasime üksteisele otsa.

— Kaisuta mind, ütles ta.

Ma ei lasknud end paluda. Niisuguses vanaduses ei tee see enam kellelegi halba, kuigi see ei too enam ka kuigi suurt õnne. (Õnne see aga siiski toob). Tunda minu vanal krobelistel põsel tema vana, närtsinud põske — mul oli himu nutta. Kuid ma ei nutnud, ma polnud nii rumal! Ta ütles:

— Sa torgid.

— Tõepoolest, kui täna hommikul oleksin teadnud, et sind peaksin kaisutama, oleksin habeme ära ajanud. Minu habe oli kolmkümmend viis aastat tagasi palju pehmem, kui nii tahtsin sinu juure, ei, oma lamburitare juure, jah lamburitare juure, suruda oma põske vastu sinu põske.

— Sa siis ikka veel mäletad?

— Oh ei, ma ei mõtle sellest kunagi.

Jääme naerdes üksteise otsa vaatama, kes ennem langetab silmad.

— Põikpää, kangekaelne, eeslipää, kui sarnane olid minule! ütles ta. Kuid sina, hallijuukseline, sina ei vanane. Muidugi, Breugnon, mu sõber, sa pole ka just ilusamaks läinud, sul on kortsud silme all, nina on läinud lapikumaks, kuid ikka sa polnud kunagi ilus, terve oma eluaeg, siis pole sul olnud ka midagi kaotada, ja sa pole midagi kaotanud, mitte ainustki juuksekarva, võin vanduda, sina, egoist. Vaevalt, vaevalt on see juus paiguti lõõnud halliks.

Mina vastasin:

— Hullu pää, sa tead ju, ei lähe halliks.

— Teie mehed olete kõik niisugused petised, teie oskate oma elu elada lõbusasti, aga meie, meie vananeme, vananeme kahe eest. Vaata korraks seda varet. Jah, jah, see kunagi tugev nägus keha, mille pääle oli hää vaadata, veel parem kallistada, see kael, see rind, see puus, näovärv, see mahlakas, painduv, nagu värskel viil, keha... kus on see kõik ja kus olen mina? Kuhu olen ma enda kaotanud? Kas oleksid mu turul kohates ära tunnud?

— Kõigi naiste seast oleksin su ära tunnud, ütlesin mina, pimedast päästki.

— Jah pimedast pääst küll, aga avasilmi? Vaata korraks neid sissevajunud põski, seda hambutud suud, seda nagu noatera väljakuiivanud nina, neid punetama lõõnud silmi, seda närtsinud kaela, seda sisselangenud rinda, seda ebameeldivat kõhtu...

Ma ütlesin (nägin väga hästi kõike, millest kõneles):

— Väike kutsikas on kumi vanaduseni kutsikas.

— Tähendab, sa ei märka midagi?

— Mul on hääd silmad, Belette.

— Oh, näed sa nüüd, kuhu on kadunud sinu Belette, Belette?

— Vastasin.

— Ta on läinud siit ära sinna, väikesesse metsasallu. Peidab end, jookseb eest ära, on läinud kaugemale. Kuid ma näen teda ikkagi, näen tema väikest ninakest ja kavalaid silmi, mis varitsevad mind ja veetlevad tema peiduurkasse.

— Sul pole enam millegagi riskeerida, ütles ta, kui ka sina sinna lähleksid. Mu sõber, oled aga endale kõhu ette kasvatanud! Armastusvalu pole nähtavasti sinu pääle just lahjakstegevalt mõjunud.

— Mis kasu mul sellestki oleks olnud, vastasin, kurvastus nõuab ju ka toitmist.

— Eks lähme siis toitma seda sinu last.

Astusime tuppa ja istusime lauda. Ei mäleta enam, mida sõin või jõin, minu hingel oli tegemist muuga, kuid mõõda ma ei lasknud ühtki suutäit, ühtki lonksu. Ta vahtis käsipõsakil, kuidas sõin, siis ütles naerdes:

— Noh, sa pole just kaugelki murelik?

— Nagu ütlevad laulusõnad, vastasin mina: tühi kõht — teeb ka hinge nukraks; tubli kõhutäis aga ka südamele rahu.

Tema lai, õhuke ja muigav suu vaikis, ja tol ajal, kui mängisin franti ja ajasin igasugust putru, ilma et isegi oleksin mõelnud mida, vahtisid meie silmad terasesti üksteisesse ja mõtlesid minevikust. Äkki ütles ta:

— Breugnon! Kas tead? Ma pole seda veel kunagi kõnelema. Nüüd võin sellest rääkida, sest see ei tähendaks ju nüüd ükskõik enam midagi. Sina oledki, keda armastasin.

Tallinna jahtklubi.

Foto Pielbaum.

Ma ütlesin:

— Teadsin seda väga hästi.

— Kui sa seda teadsid, neetud inimene, miks sa siis seda mulle ei ütelnud.

— Vasturääkimise vaim keelas ja päälegi, oleksin ütelnud, sa oleksid kohe vastanud „ei“.

— Mis oleks seegi tähendanud, kuna ju mõtlesin hoopis vastupidist. Suudled ju suud, aga mitte seda, mis ta kõneleb.

— Sinu suu ei rahuldunud ainult sõnadega. Seda õp-
pisin tol õhtul, kui leidsin möldri sinu pesast.

— See on sinu süü, vastas tema, ahi põlnud sugugi tema jaoks kõetud. Muidugi olin ka mina süüdi, aga olen ka selle eest tublisti karistatud. Sina kõigeteadja, Colas, ometi ei tea sa, et võtsin ta vastu ainult kibedusest selle üle, et sina ära läksid. Ah kui vihane olin sinu pääle. Juba sellest päevast pääle, mäletad sa, kui sa minust ei hoolinud.

— Mina! küsisin.

— Just sina, häbematu, siis kui mind tulid võtma aias, õhtul, kui olin magama jäänud ja jätsid siis mu sin-
napaarka, põlgasid ära.

Hakkasin karjuma ja vastu vaidlema. Ta vastas ainult:

— Sain väga hästi aru. Ära nii väga püüagi, vana tola! Olen kindel, et kui saaks alata uuesti otsast pääle...

Ütlesin:

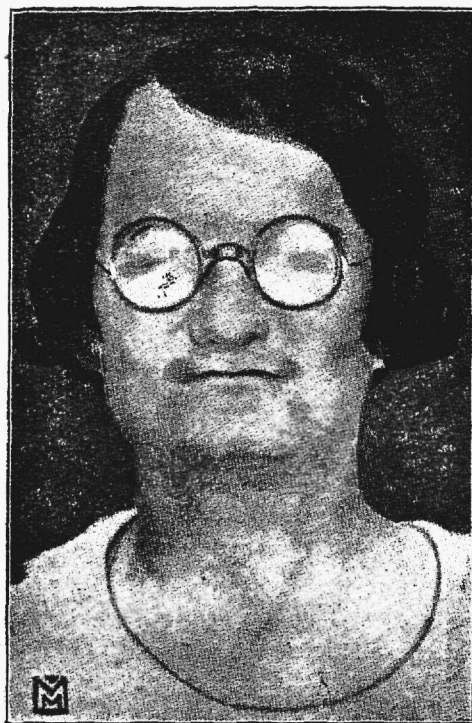
— Oleksin teinud just samuti.

— Rumal! tähendas ta... Just seepärast sind armastasingi. Ja siis, et sind karistada, hakkasin sind piinama. Kuid ma ei uskunud, et oled nii rumal, et õngest ära lähed (kui alatud on need mehed), selle asemel, et õnge hakata.

— Suur tänu! ütlesin mina. Koovike armastab püü-
nist, kuid hoiab oma sisikonda.

Naerdes oma kokkusurutud huulte nurkadega, silmi pilgutamata, vastas ta:

— Kui kuulsin sinu kakelusest tolle teisega, tolle

Õpetatud naine. M. F. de Montmorency, pastell.

teise lojusega, kelle nimegi ma enam ei mäleta (pesin parajasti jõel pesu, kui mulle öeldi, et ta sind kägistab), jätsin oma pesukiina kus see ja teine, see hakkas allavett ära ujuma, ja astudes pesule jalgadega pääle, naabreid tõugates jooksin paljajalu, uisapäi, et sulle hüüda: „Breugnon, kas oled läinud hulluks, kas sa siis ei näe, et sind armastan? Võidad vist palju, kui lased sellest hundist endal mõne parema tüki küljest ära rebida! Ma ei taha endale ärakäkerdatud, lõmbakat meest. Tahan sind terve-
vena... Ja-ah! tanderiteraa... trararaa... selle ajaga kui ma omaette kogu aeg niiviisi pomisesin, sõbrutses see võrukael ise juba kõrtsis, ära unustanud isegi, mis-
pärast kakles, ja tolle hundiga käsikäes (ah, sina häbe-
matu võrukael) jooksis lõpuks ära oma lambakese juu-
rest... Breugnon, kuidas sind vihkasin. Armas inimene, kui ma sind nüüd näen, näen meid mõlemaid, siis paistab mulle see naeruväärt. Kuid siis, mu sõber, oleksin su tiikkideks teinud, ära küpsetanud kas või elusalt, kõige suurema mõnuga. Ja nähes, kui võimetu olin sind niiviisi karistama, karistasin iseennast, nii väga armastasin sind. See mölder pakkus end kõigepäält. Oma vihatujus võtsin ta pakkumise vastu. Kui oleks juhtunud keegi teine, oleksin vastu võtnud ka selle. Mõnesuguse Martin Batoni pärast poleks maailm ju veel hukka läinud. Ah kuidas kätte maksin, ma mõtlesin ainult sinust, kuna tema...

— Ma kuulen!

— ... kätte maksis jälle ainult mulle. Mõtlesin: „Las ta tulla nüüd tagasi. Küll saab peremehelt. Breugnon, kas said lõpuarve? Las ta tulla! Las ta ainult tulla!“... Ja siiski, tulid juba varem, kui seda oleksin

Maailma tütar. L. Knighti aquatinta.

tahtnud.. Tead juba isegi, mis sellele järgnes. Mina olin tahes tahtmata köidetud oma eesli külge, eluajaks. Ja eesl (ei tea nüüd kumb, kas tema või mina ise) pidi jääma veskile.

Ta vaikis, ja ma usaldasid küsida:

— Vähemalt, kas sul on siin hää?

Ta kehtas õlgu ja vastas:

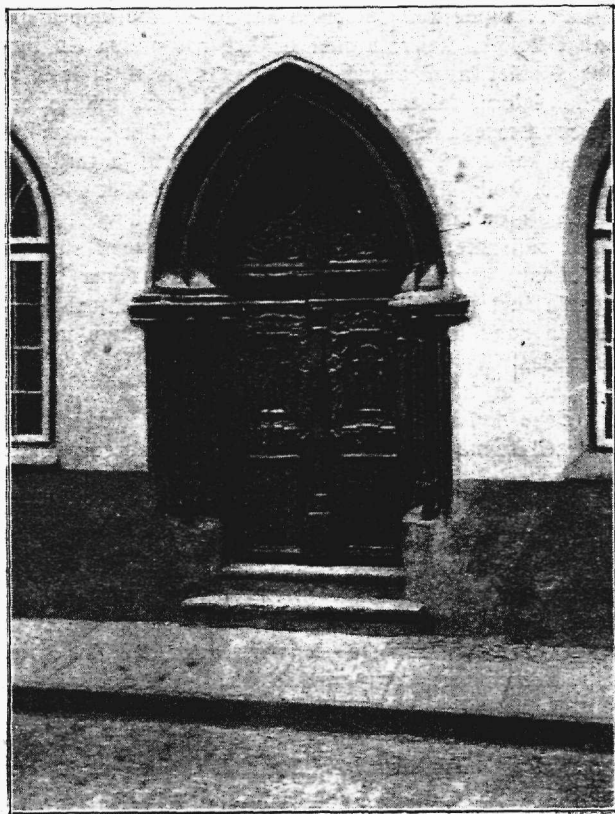
— Just nagu igalpool.

— Kurat võtaks, ütlesin mina, see maja peab siis küll olema päris paradüis.

Ta hakkas naerma.

— Mu sõber Carabi, sa ütlesid seda.

Kõnelesime muist asjust, oma põldudest ja inimestest, loomadest, oma lastest, aga millest ka ei oleks rääkinud, ikka jõudsime lõpuks imekiiresti vana aine juure tagasi. Arvasin, et talle peaks olema huvitav kuulda üht-teist minu elust, minu kodustest, minu majast, kuid nägin pea (oo naiste uudishimu!), et ta sellest kõigest juba varem teadis ja peaaegu sama palju kui mina isegi. Siis ühelt teisele üle minnes, paremalt pahemale, hakkasime lobisema kõiksugusest kõrvalisest, orgudest ja mägedest, et ainult lobiseda, mingisuguse sihita. Püüdsime üksteise ees teravmeelsustegagi hiilgada; see oli keerlev tuli, võttis hingamise kinni. Ja polnud tarvis sõnu seletada: vaevalt kui nad ahjust olid lennanud, neelati nad juba tulisest pääst jälle ära.

Tänavuselt fotoklubi näituselt. Fr. Keller, „Vana Tallinn“.
Broomõli trükk.

Olime juba küllalt naernud, ja ma pühkisid parajasti silmi, kui kuulsin, et kell löi kirikutornis kuus.

— Jumal hoidku, ütlesin mina, nüüd lähen.

— Küllap jõuad, vastas tema.

— Su mees ehk tuleb varsi põllult ja mul pole isu teda näha.

— Minul sama vähe! vastas tema.

Köögi aknast paistsid nurmed, mis ahustasid juba oma õhtust tualetti. Loojeneva päikese kiired heitsid oma kuldset tolmu tuhandete rohuliblekeste päade pääle, mis värisesid õhus. Siledaid kivikesi mööda vulises allik. Üks lehm lakkus pajuoksi, kaks hobust, üks must, valge lauguga otsal, ja teine hall täpiline seisid liikumata õhtuvaikuses, täissõõnud, ühe pää teise turjal. Jahedasse maija tungis päikese, sireli, kuumaüksõetud rohu ja kuldse sõnniku lõhnu. Ja sügava, meeldiva, veidike vanalõhnalise maja varjulises kambri kerkis kivikruusist, mida hoidsin käes, burgundi mustsõstraviina õrna aroomi. Ma ütlesin:

— Kui hää on siin olla!

Ta võttis minu käest kinni.

— Nii oleks olnud kogu elu!

Ma ütlesin (mul oli siiski natuke raske tunda, et oma tulekuga tema kurbi mõtteid elustasin):

— Oh, sa tead, mu Belette, kui õieti mõelda, on vast ehk kõige paremgi, et kõik see nii on läinud. Sa pole midagi kaotanud. Üheks päevaks on see hää, kuid eluajaks, ma tean end, ma tean ka sind, sul oleks olnud juba ammugi villand. Sa ei teagi, milline alatu võrukael olen, laiskleja, joodik, petis, lobasuu, tuulepää, kangekaelne, maiasmokk, pilkaja, tülitseja, pahandaja ja isemeelne tuuletallaja. Oleksid olnud, mu tütar, üsna õnnetu ja oleksid mulle hakanud kätte tasuma. Selle mõtte juures tõusevad mu juuksed põsti üle terve pää. Tänu Jumalale, kes kõiki asju tunneb. Kõik on kõige paremaks.

Ta kuulas mind tõsisel ja kavalal pilgul. Krimpsutas nina ja ütles:

— Sul on õigus, Jaquet, tean, tean, oled võllaroog (ta ei mõtelnud aga sugugi nii), oleksid mind muidugi peksnud, ja mina oleksin sulle sarvi teinud. Kuid mida tahad? sest kuna nii see kui teine ikkagi peab sündima selles maailmas, siis kas poleks olnud juba parem, kui siiski just meiega üksteise pärast?

— Muidugi, ütlesin mina, muidugi..

— Sa pole enam sugugi kindel oma arvamises.

— Ei, olen siiski kindel. On ikkagi parem püüda läbi ajada ilma selle kahelkordse õnneta.

Ja tõustes põsti ütlesin lõpetuseks:

— Ei ole vaja kahetseda, Belette! Nii või teisiti, nüüd oleks see üks ja seesama. Kas armastad või ei armasta, kui oled jõudnud nagu meie kahakesi niidikerimises lõpuni, on ka kõik läbi, kõik läbi, just nagu poleks midagi olnudki.

Ta vastas ahnult:

— Ah, sina valetaja!

(Ja kui õigus oli tal!)

Kaelustasin teda ja läksin. Ta jälgis mind silmadega, seistes lävel, toetades uksepiidale. Suure päkklapuu vari langes meie ette. Ma ei vaadanud tagasi kuni pööranguni, kus juba kindel olin, et ma teda enam ei näe. Siis jäin seisatama, et hinge tõmmata. Õhk oli täis õlipuude aroomi. Ja valged härjad ammusid luhtadel.

Hakkasin jälle edasi minema; ja et teed lühendada, läksin jalgraalt, tõusin künkale, läksin läbi viinamarjade ja astusin metsa. Kuid see polnud tehtud sugugi selleks, et kiiremini päralt jõuda, sest pool tundi hiljem leidsin end ikka veel alles metsatuka servalt tamme okste all seismas ja ringi vahtimas. Ma ei teadnud, mida teen. Mõitlesin, mõitlesin. Punane taevast kustus. Vaatasin, kuidas surid viimased päiksehelgid viinamarja väärtide läikivail, säravail, mahlakail ja kullakarvalistel noortel lehekestel. Õöbik hakkas laulma... Sügaval minu mälestuses, minu kurvaks muutunud südames laulis üks teine lind. Just samasugune õhtu, nagu see praegu, olin temaga. Tõusime kõrgustikule, mis oli kaetud viinamarjaaedadega. Olime noored, elurõõmsad, lobisevad ja naervad. Äkki, ei tea, mis sündis õhus, palvetuse sosin, maa hingamine, kui õhtu end sirutab, ohkab ja sosistab: „Tule minuga“; vaikne kurvameelsus langes kuust... Vaikisime mõlemad ning võtsime korraga üksiteisel kätest kinni, ja sõnalausemata, üks teise otsa vaatamata — peatusime hääletumalt. Siis tõusis viinamarjadest, millele oli laskunud süvine öö, õöbiku laul. Et mitte unuda viinamarjaväärtidel, mille kasvud siirdusid alatasa otsides, mille ümber põimuda ja mille vastu toetuda, — et mitte unuda, laulis peaaegu rinna lõhkemiseni oma igivana viisi armastuse laulik:

„Viin kasvab, kasvab, kasvab!
ma ei maga päeval ega ööl...“

Ja ma tundsin, kuidas Belle'te'i käsi nagu tahtis öelda:

„Ma tahan sind — ja ma olen sinu. Viinamari, kasva, kasva ja seo meid!“

Laskusime künkalt. Kodu juures alles laskusime käed lahti. Sellest ajast päle pole me kokku saanud. Ah, õöbik, sa laulad veel ikka. Kellele on nüüd sinu laulud? Viinamarjad, te kasvate. Kellele on sinu sidemed nüüd, armastus?...

Ja öö oli juba. Tõstes näo taeva poole, kätele toetudes, käed kepi najal, vahtisin taevasse, just nagu rahun oma sabal; vahtisin ikka veel üles puulatvadesse, kus õitsetes kuu. Püüdsin vabaneda sellest mind vallanud võlust. Kuid ei suutnud. Kahtlemata oli puu vari mind siia paigale vangistanud oma nõiavõluga, mis sunnib teerajalt eksima ja mis võtab isegi igasuguse tahtmise seda jälle leida. Üks kord, kaks, kolm korda käisin ringi, ja veel kord uuesti; ja iga kord leidsin end jälle samalt kohalt. Siis leidsin väljapääsu ja heites rohule maha, veetsin öö lausa taeva all, kuu valguses. Ma ei maganud kuigi palju selles võdrastemajas. Tuletasin kurvast meele oma elu. Mõitlesin sellest, mis ta oleks võinud olla, mis ta oli, minu kaotatud unistustest. Jumal, kui palju kurbust leiad sügaval oma minevikus niisuguse öö tundidel, kui hing muutub nõdraks. Kui vaese ja lageda leiad enda, kui pettunud vanaduses kerkivad meele kujud lootustega

täidetud noorusest! ... Lugesin üle oma väljaminekud ja sissetulekud ja oma laeka alandlikud varandused: mu naine, kes pole ei ilus, veel vähem häbi; mu pojad, kes viibivad kaugel ja on hoopis teist laadi; minust on neil ainult materjal; siis sõprade pettused ja inimeste hoolimatused; hinge surmavad usundid ja kodusõjad maal; mu lõhkikärastatud Prantsusmaa; minu vaimu unistused, minu röövitud varandused; kogu minu elu — peotäis tuhka ja läheneva surma aimatav tuuluke... Ja tasakesi nuttes, surudes huuli puukoorele, pihtisin talle oma mured, varjates end puu juurtes nagu isa põlvedel. Ja ma tean, puu kuulis mind. Ja siis muidugi oma kord jälle kõneles minuga ja püüdis mind lohutada. Sest et, kui ma siis paari tunni pärast ärkasin, mina maas, ei olnud minu muredest enam midagi järele jäänud päälle väikese väsimuse valutanud südames ja krambi jalas.

Päike tõusis. Puu oli linde ja laulu täis. Sääl puhkes laule, nagu mahla viinamarjakobaraist, kui seda käte vahel pigistada. Guillaume't — tihane, Marie Godrée västrik, hall Sylvie, koovik ja minu sõber rästas, keda austan kõige enam, sest temale ei tee muret ei tuul, ei külm ega vihm, ja alati maerab ta, alati on ta tujus, laulab hommiku koidikul esimesena ja ka kõige viimase, ja just seepärast, et tal on, nagu minulgi, värvikas kõne. Ah, neid armsaid poisse, kuidas nad täiest kõrist kisasid! Nad pääsid välja öö hirmudest. Salapäümisega öö langeb nende päle igal õhtul nagu võrk. Lämamatav pimedus... Kes meist hukkub?... Kuid fariririraa!... niipea kui tõstetakse ära öö eesriie, niipea kui kauge koidiku kahvatu naer hakkab roosatama elu tardunud palet ja närbunud huuli... oi ti, oi ti, la la-li, la la la, lalerei, laleraa... missuguse kisaga, millise armujoovastusega nad pühitsevad päeva! Kõik see, mille pärast kannatati, mida kardeti, sõnatu hirm ja tardunud uni, öö, kõik läheb lauldes ja hõisates, kõik lendab frrr... ja on unustatud. Oo päev, oo uus päev... õpeta mind, räästake, kuidas iga uue koiduga uuesti sündida kõikumatu usuga! Ta jatkab vilistamist. Tema terve iroonia tegi minugi lõbusaks. Kumardudes maha, vilistasin nagu temagi. Kägu mängis peitemängu metsa-siirandus.

„Kukku, kukku, pahad vaimud pakku!“

Enne, kui tõusta, tegin hüppe; mööda jooksev jänes tegi sedasama. Ta naeris, ta molkk oli naerust lõhki. Asusin teele, täiest kõrist lauldes:

Kõik on ilus, kõik on hääl! Sõbrake, maa on kera. Kes tõusta ei oska, see läheb põhja. Läbi minu viie lah-tise meele, nagu avatud aknast, tule, jookse, maailm, minu soontesse ja verre! Ei hakka ma ometi pahan-dama elu päle nagu suur rumal ainult seepärast, et ta mulle pole annud kõike nii nagu mina tahtsin? Kui hakata soovima: „Kui mul oleks... Kui saaksin...“, siis ei tule sellele kunagi lõppu, oled alati rahuldamatu, alati tahaksid rohkem kui juba on. Isegi härra de Ne-vers. Isegi kuningas. Isegi Jumal Isa. Igaühel on oma piirid, igaüks on oma võimalustes. Pean ma siis hali-sema, ärrituma seepärast, et nendest välja ei saa. Kas mul teises kohas oleks parem? Mina elan oma kodus, jään ka siia, saan ka jääma alati nii palju kui saab. Ja

mille pääle kaebasin? Keegi pole mulle võlgu, lõpuks, ma ei tarvitseks ju üldse eladagi... Issand Jumal! kui selle pääle mõelda, jookseb külm jüga üle selja. See ilus, väike maailm ilma Breugnonita, Breugnon ilma eluta! Kui kurb oleks siis kõik siin maailmas, mu sõbrad!... Kõik on hästi, nii nagu ta on. Metsa kõik, mida mul ei ole! Kuid see, mis mul on, seda hoian...

* * *

Terve päeva hiljaks jäänud, jõudsin tagasi Clameysse. Jätan teile kujutada, kuidas mind sääl vastu võeti. Kuid mulle oli see üksipuha; tõusin üles oma katusetupa ja panin paberile, nii nagu näete, kõik need oma elamused, abiks ninaga puhkides, kõneledes iseendaga kõigist minu kannatustest ja rõõmudest, minu kannatuste rõõmudest...

Mida elus kannatatud,
Hää on mõistu noppida.

Suviõhtu Lechlade'i kirikaial Cloucestershire'is.

P. B. Shelley järele =x=

Tuul taevastikult kiirelt kihutanud
kõik aurud, tumestajad ehahõõge lee,
ja õhtu juuste helgivihud pannud
õrnoolavaina päeva rambund silmale,
hämär ja hääletus, kaks inimkonna vaenlast,
orgudest kõrguvad üksteise kaenlas.

Nad sosistavad salasõnu maile,
merele, tähtedele, tummund õhule,
võimukat lumma vaiksel kuulavaile,
võluga vastavaile imevõlule.
Ilm tüündund, rohtu, tehisse, mis vakatand,
tuul vaevalt kerge hõlje hakatab.

Ka sind, torn õhuline, kaugelt tõstuv
ja üles viskuv tulipüramiidina,
ka sind hurm võlund õhtuõhus kostuv,
õõ valland, lõusvat uduneva niidina
ja hääbuvana kõrgustesse randuvat,
kus ümber tähtede piibhelbed sarjaks kanduvad.

All kirstudes on surnud suigatand;
nad määnduvad — kuid miski hää ja hõige,
pool tunnet, mõtet pool, kesk vaikust võpatand
ja levind varglik värin üle kõige,
õrn õõ, õhk vaikne, lähed vaibund unne,
kuid püha salahurmust aimab tunne.

Nii mahedana, nõnda ülevana
ei ole õudne surm, ei häving alandus.
Kui laps pääl haudade, nii mängivana
vaim isuks uskuda, et trööstiv saladus
on mulda peidetud, et nägemuste veetlik rivi
meelt hällivana liigutab all hauakivi.

ELU MUINASJUTUD.

SEMJON ASTROV'i miniatüürid. Eestindanud A. I.

I.

Lõpmatus kõrguste labürindis, kus igavesti kohab salapärane planeetide muusika, kohtusid kaks Maalt lahkunud inglit. Nad pöörasid tagasi oma mägist asupaikade poole.

Ning lausus üks, valges rüüs, mis oli pisar-dunud helepunaste tilkadega:

— Elasin kaua Maa pääl. Mured, valud ja kannatused täitsid mu hinge. Kõik mu mõtted on õhkamistest ja pisaraid nagu mürgist kaste-tud. Silmad on täis kurbust. Ma ei suuda enam sääl olla.

— Mis tegid sa siis nende hääks, nende õnnetumate hääks?

— Kuula. Neil ei ole säästunud ühtki mõtet, tumestamatut valust; neil ei ole ühtki tunnet sumbutamatut kannatusist. Nende rõõm on nii lähedane kurbusele, et nad on igavesti kurvad. Nende õnn on nii täis pisaraid, nende unistused nii täis kannatusi, et kõik nende tund-mused on läbistunud üheks lõpmatuks, halise-vaks igatsuseks. Nad on unustanud, et õitsevad lilled, et kaunis on kevade, et pehme on suvine rohi.

— Mis tegid sa siis nende hääks?

— Tegin seda, mis igavesti päästab neid pisaraid, mis kuivatab nende nõrkevad laud. Palju pisaraid, liig palju pisaraid valatakse Maa pääl. . . Seda ei pea enam olema! Kuuled, lõpp on tulnud pisarale! Ning rahu valitseb südameis! . . .

— Sa usud, et päästsid nad? Sa arvad, et vabastasid nad?

— Jah! Kogusin kõik inimeste pisarad ühte suure vaagnasse, nii suure, et ta võiks üle ujutada kogu rahuliku tähtede sära. Korjasin kokku laste, neitsite ja raukade pisarad. . . Kogu planeedi pisarad! . . . Ning saatsin nad jumalale. Et päästaks inimesed, et puhuks laiali maa-päälse mure. Issandal on kaebete vaagen. Lähen selle järele — päältnägijaks. Pisaraid pole enam... Aga sina, mu vend, mis tegid sina nende hääks?

— Nägin samuti kõike seda, mis sind nii kurvastas. Kuulsin samuti kõike seda, mis sulle nii valu tegi. Ning veel enam, aimasin nende keskel: nägematu pisaraid, avaldamatu igat-susi, väljendamatu kaebeid, peidetud ohka-misi, varjatud muresid. Tean kõik.

— Mis tegid siis sina nende hääks?

— Mu vaene, rumal vend, — purustasin sinu vaagna.

II.

Vanamees käis mööda kitsast jalgrada, noorte saledate puude vahel, mida oli suudelnud läikiv hommikune kaste. Saabus hommik. Õrnalt ja viivitades sinas vaikne taevast, mis äärtest oli üle külvatud pilvesaarekestega.

Maailmas valitses päeva neitsiline ärkamistund. Linnud laulsid hümne valgusele ja rõõmule. Ilm, selge, sügav ja kõrge, juubeldas.

Ent ruttas vanake.

Tema ees käis Naine, keda hüüti Õnneks... Jah, Õnneks hüüti seda Naist. Ruttu nagu millestki võimsast vallatuna käis ta. Vaevalt jõudis vanamees talle järele. Nii kaua oli ta tema järel käinud, nagu taga ajades, et oli unustanud selle silmapilgu, mil ta teda esimest korda nägi. Näis, nagu oleks ta kogu eluaja tema järel käinud. Ent — asjata. . .

Ta väsis — vana. Nõrkevana, jõuetuna, komistades üle teravate kivide, kukkudes ja uuesti rutates, sirutades välja kõhetud käed, palus ta:

— Peatu, peatu üheks silmapilguks. Kuhu lähed? Ma ei suuda enam, olen väsinud. Oo.

Osa pildist „Autori surm“. Giannisso Marghigi maal.

oota ometi üks silmapilk! . . . Luba, et vaatan su silmisse! Luba, et puudutan su käsi! Luba, et mu hing joobuks sinu hingusest. . . Surmani väsimult januneb ta puhkamise järele. Sina, üksi sina suudad tagasi anda mulle mu hävitatud elu, mu purustatud elu. . . Olen haige, väsinud. . . Ära mine ära, luba mind oma jalgade ees puhata. Oo, kaunis, kaunis! . . .

Ei kuulnud seda Naine! Kaugenes, muutudes ähmaseks kauguseks. Nagu põgeneks vanamehe eest.

Korraga ilmus teisest küljest jalgrajale Noor-mehe. Sable, kõrge, tugev tuli ta Naisele vastu. Tema silmis naeratas uhke noorus. Ta ei ruttanud. Kuid silmates teda võpatas Naine ja ruttas talle vastu. Naeratas Noormehe, nähes enda poole ruttavat Naist, seda, keda hüüti Õnneks.

Ent vanamees karjatas, nagu hoobist raba-tuna, tormas Naise järele, kuid joostes mõne sammu, langes ta jõuetuna maha. . .

Nuttis vilets vanamees. Ning läbi koledate ja rõhuvate pisarate udu nägi ta, kuis langes Noormehe kaenla Naine, süleles teda kirglikult, naeratas. . . Ning suudles, suudles. . . Nägi, kuis mõlemad rõõmustasid noortena, muretutena, tugevatena.

Nuttis vanamees. — Temal, noorel, rõõmsal — on nii palju õnne. . . ent väsinul, ent vaesel ei midagi. . . midagi. . . Õnne juure lähed õnn. . . Õnnetus armastab õnnetumat. . .

Värske hommik levis üle maa. Päikese paitus valgustas igavest elu. Ent vanamees, langes maha niiskele, mustale maale, kaebas enda, elu ja maailma üle. . . Ning ei vaigistanud teda keegi. Kaugele läksid noored.

III.

Haige lapse hälli juures istus noor ema ning laulis. Ta äiutas lauluga last, meelitas und õhukestele laugudele. Ning uinus laulust paitatuna laps.

Ema langetas pää, vallatud unest. Korraga avanes uks, vaevalt kuuldavalt, ning tuppa astus ingel. Ema võpatas hirmuga. Ta kartis midagi halba ning ta süda tõmbus kokku.

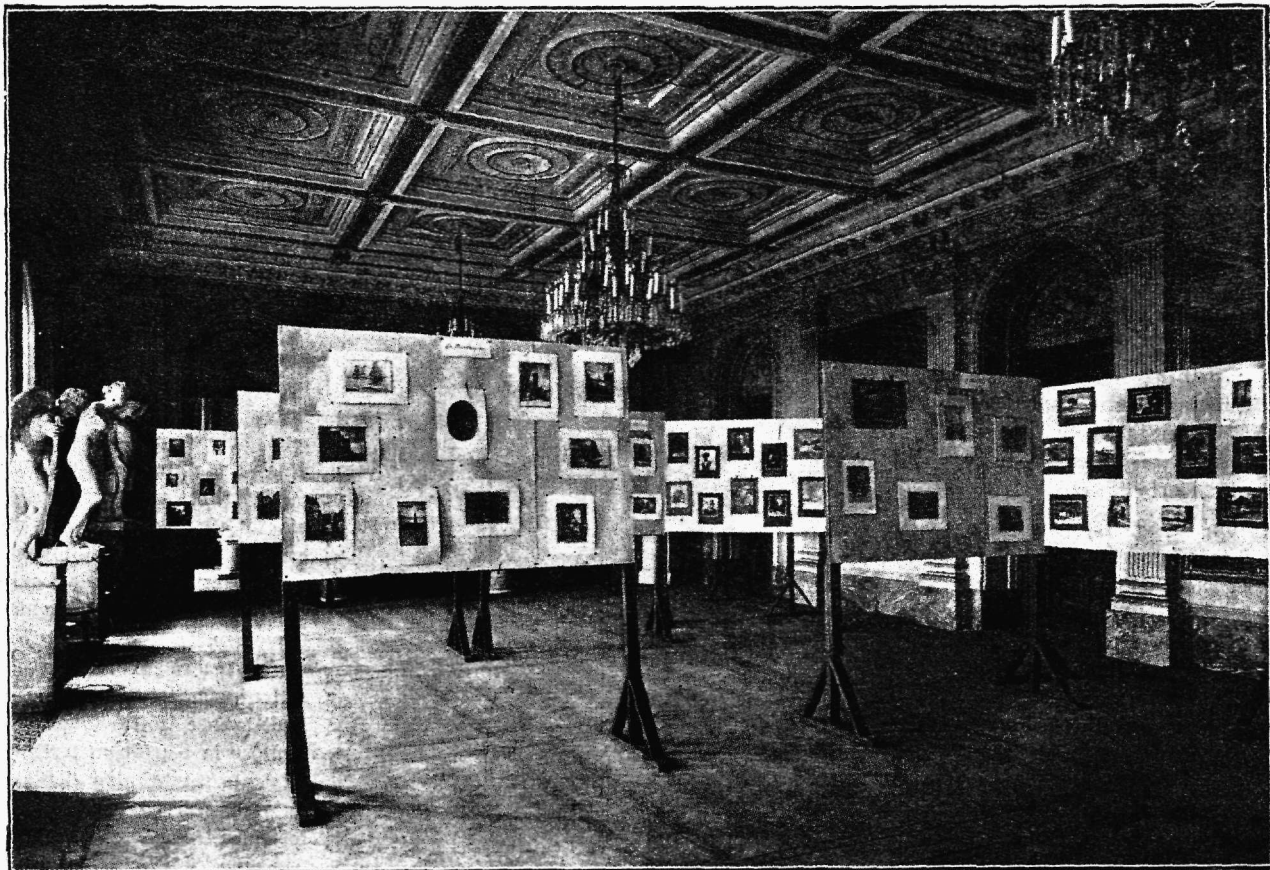
— Ema, tulin su lapse järele. Olen saadetud. . .

Hakkas nutma ema. Langes ingl'i jalge ette.

— Halasta tema pääle, halasta. Ta ei ole veel elanud. . . Palun sind su jalge ees, näed. . .

— Olen saadetud, ema. Ma ei täida mitte oma tahtmist.

— Issand, halasta, halasta. . . Mul ei ole enam midagi elus. Olen ju nii vaene. . . See on minu ainuke, minu viimane. . . Kellele on seda vaja? Oo, halasta mu pääle! . . . Nii palju lapsi on maailmas, nii palju õnnelikke emasid! Miks on minu pääle vali liisk langenud? Miks peab mult mu ainuke laps võetama?

Päevapiltide kunstnäituse üldvaade Toompääl, Provintσιαal-muuseumi saalis. Foto N. Nyländer.

— Mida räägid, ema? Kas tõesti tahaksid, et sinu lapse asemel sureks teine? Kas tõesti tahaksid ohvrit?

— Ma ei või, ei või temata elada. . . Suren, suren otsekohe tema järele. Mul ei ole elu lapseta. Kogu mu elu oli unistus temast, kõik mu palved ja pisarad olid igatsus tema järele. . . Ning nüüd võtad ta mult! . . .

— Ja sa võid oma hinge päälle võtta vastutuse hävitatud elu eest?

— Jah, jumala saadik, võtan oma hinge päälle selle patu. . .

— Oled öelnud? See sündigu! — Sureb teine laps, — lähen otsekohe sinu naabri juure, tema laps sureb. Kuid sinu oma jääb elama, saab elama nii kaua kui kaua see pidi elama. Sinu laps, ema, jääb elama. . . Ent patt seepärast langeb sinu hingele.

Nüi ütles ingel. Ning lahkus vaikselt, nagu ta tulnud. Laps naeratas, paled hakkasid punetama, ning tervis elustas ta nägu.

Ema süda hõiskas valjusti.

IV.

Ta suri. . . Kuis nuteti tema ümber. Ja näis, et elu on kitsas valge redel, mis viib orust kõr-

guste poole. Abras redel, mis on valatud pisaraist, heledaist pisaraist. . . Teadke seda.

Ta hakkas armastama seda redelit. Jooksis ruttu seda mööda, ent meie käime aegamööda, käime ruttamata. Meie taipasime parajuse saladust. Miks rutata? Ent tema ei suutnud. . . Liig himuralt tahtis elada tema hing. Liig kirglikud olid tema nooruse unistused.

Ta suri — ütlete teie. Ta lahkus ise — arvate.

Ent kas teile ei näi, et ta naeratab kevadelilledes? Et tema hääl väriseb lindude pidulikis kooris? Kas võis ta surra? Elu ei sure, elu ei kustu ilmaski. Sääl vaatab ta õhtusest kaugusest hõbedase helgina, sääl naeratab ta merede sametsügavustest. . . Elu ei sure. Ent tema on elu laps, lilleke surematute aias. Kuis võis ta surra?

Ei, teie eksite. Ta ei ole surnud! Ta elab, elab kevade loitvas hülguses, hõiskavate jõgede laulus, tähtede säras, välkude sähvatustes, laste naeratavais silmis, igas igavesti elavas, igas igavesti noores eluavalduses hingab ta meie hingedes. . .

Sooteft

J. W. Jannseni nooruseaht.

J. W. Jannsen on huwita-
wamaid autodidakte Eesti awa-
litu elu ja kirjanduse ajaloos.
Tolleaegsest Wändra kiheltonna-
koolist, kus pääasjalikult usupe-
tust õpetati, omandas ta tead-
misi igatahes mitte palju. Ja
kui Jannsen oma pärastises
wäga mitmetesises tegewuses õige
mitmetülgseid teadmisi osutas,
siis pidi ta need olema oman-
danud iseõppimise teel.

On teada, kui suurt osa
etendas Jannseni arenemises
tolleaegne Wändra õpetaja Kõr-
ber. Enne Wändra kõrberit
saamist täitis Jannsen Kõrberi
juures mitmesuguseid kohuseid,
kusjuures täiendas end õp. Kõr-
beri juhatusel Saksa keeles ja
õppis orelit ja klaverimängu.
Kõrber oli oma andeka õpila-
sega igatahes wäga rahul ja
ta tahtis noortmeest iga moodi
aidata ja teda mõjuritastes pe-
retondades tutmustada, et noor-
mees kuidagi saaks oma annete
kohaselt läbi lüüa ja pääfets

Senini wähe tuntud J. W. Jannseni näoport.
(45-aastasena.)

Eesti Postimees.

Eestimees! ja igas viides ja igaga nime al

Eestimeheks, siis olled aus mees, amma rahwa ees

Joh. Jannsen

oma alale töötama. Selleks
wõttis Kõrber oma ameti ja
kõlastamisõitudel mõisnikkude
perekonadesse Jannseni kutfa-
rina kaasa. Kõrberit tunti laial-
daselt kui hääd klaverimängi-
jat ja igas paigas paluti teda
mängida. Kuid sääl leidis Kõr-
ber võimalusi lasta Jannsenil
wälja paista. Ta wabandas
end ilka kas wõsimusega ehk käte
külmaft kohmetanud olewuga ja
nimetas, et tema eest wõits
mängida tema kutfar. Kui siis
kutfar Jannsen oma härrast su-
gugi halwemini ei mänginud
ning kuulajate inestufeks ta
Saksa keelt puhtasti kõneles
ning Kõrberi perekonnas oman-
datud haritud inimese komme-
tega efines, siis pälwis Jann-
sen seega mõjuwas ringkonnas
lugupidamist enda wastu, ja
need tutwused aitasid tal edas-
pidi nii mõndagi teed tasandada.
Kuid nende tõttu jäigi wist
Jannsen ta elu lõpuni leplituks
sakslaste wastu ning ei sündi-
nud koltu käremeelse C. R. Ja-
kobsõniga. Kuid oma efsalgse
häätegi Kõrberiga halwenes
hiljem wahkord ning ei para-
nenud enam.

C. Haakeri jutustuse järele — a.

V.

— Kust tuleb, rändaja?
— Murede maalt, pisarate ra'alt. Pimeduse
maalt tulen. . .
— Kuhu läheb su tee? Kuhu wiivad su rajad?
— Mu tee wiib igavese kevade maale.
Maale, kus igavesti valitseb päev. . .
— Vast ehk puhkad siin silmapilgu? Kas
su tee on kauge ja vaewarikas?
— Ei, pean minema, pean minema. . . Sääl,
sääl puhkan ma. . .
— Kuid su tee on lõputu, kas tead seda?
Kas tead, kui palju on sel teel hukkunud rän-
dajaid, samasuguseid nagu sina? Kas tead, kui
hüdaohtlikud on põuased kõrbed? Kas tead, kui
surmavad on rändamise ääretumad teed? . . .
— Tean kõik. Tean veelgi, et ma sinna ei
jõua. . . ei jõua sinna, kuhu püüan. . .

— Ning lähed siiski?

— Ning lähen siiski, ning lähen, kuni on
päewi. Enne mind mindi ja hukuti. Ma lähen
ja jõuan kaugemale; pärast mind minnakse ja
jõutakse veelgi kaugemale. . . Ent kunagi jõu-
takse pärale. . . pärale. . .

— Ning sina annad nende pärast, kes ela-
vad kauges, teadmatus tulevikus, oma praeguse
elu? Ning ei kahetse?

— Need, kes kunagi tulevikus elavad, kas
need ei ole mina? Need, kes kunagi elanud ja
need, kes saavad kunagi elama — minu läbi
— on üks. Oleme kõik üks üksus. Ning milleks
kahetseda, kui ma valgustan teed! Milleks kahet-
seda, kui olen lähedane kõigile ja kõigele. Hing
hõiskab maa pääl! . . . Lähen, lähen. . . lõp-
matuseni. . .

*Mehe tubliduse kõige usaldatavamaks mõõdu-
puuks on see hool, mida tema vastased tema
mahategemiseks tarvitavad.*

*Pesemata inimesed armastavad rääkida sau-
naskäimisest.*

O. Ernst, „Sankt Yoriks Glockenspiel.“

MÄLESTUS A. I. KUPRINIST.

KOHTAMINE VENE KIRJANIKUGA TALLINNAS.

Varem nagu oleks võinud vähemalt umbkaudu ette teada, kellega ja kus kohal kunagi kokku võite sattuda. Nüüd aga on elu meid nõnda vintsutanud, et vähemalt mina küll enam ei imesta kõige harukorr liisemagi puhul. Jätsin juba ammu katsed kedagi üles otsida: kui on veel elus, küllap siis end juba ise kusagil näitab.

Seepärast ei imesta ma põrmugi kohtamise üle, mis harilikumais tingimustes oleks tundunud üllatusena.

See juhtus 1919. a. sügisel. Olin jäänud viimaseks Tallinna Vene Klubisse, rutates õhtusööki lõpetama, et õigel ajal koju jõuda, sest tänaval liikumine oli lubatud ainult kella 11.

Äkki kuulsin kära lähedas eeskojas. Säälnõutas keegi midagi tungivalt. Uksehoidja seisis kõvasti vastu, kuid nähtavasti tagajärjeta. Hakkasin minema. Eeskojas seisis tõmmu, lühikese kasvuga sõjaväelane. Ta pööris kohe minu poole: „Täitsa arusaamatu. Olen vene-lane, olen näljane; tulin Vene klubisse õhtut sööma ja mind ei taheta sisse lasta!“

— Ainult seepärast, et praegu on kell juba veerand üksteist ja teie ei jõua lihtsalt enam õigeks ajaks siit ära minna, — vastasin mina.

„Vabandust, aga kes teie olete?“

— Olen klubi liige. —

„Ei, ei, aga nimi, kuidas nimi?“ sõnas ta umbes niisuguses toonis, nagu tahaks öelda, et ei maksa sääln midagi väanutada ega kõrvale põigelda.

Nimetasin oma nime. Ta tegi näo, nagu püüaks kõigest jõust midagi meele tuletada, ja lausus siis nähtava kahetsusega: „pole kuulnud, kunagi pole kuulnud seesugust nime, aga minu nimi on Kuprin.“

— Aleksander Ivanovitsch! — küsisin rõõmustatult.

„Jah, Aleksander Ivanovitsch Kuprin,“ vastas ta, silpe venitades ja lisas siis ootavalt minu päälle vaadates: „mis te siis nüüd ütlete?“

— Mida siiski ütelda, — vastasin mina, — tehke meile seda au, tulge homme, aga täna pannakse ukсед kinni isegi Kuprini jaoks. —

Ta hakkas hääsüdamlilikult naerma, lahutas kuidagi naljakalt käsi ja läks.

„Missugune Kuprin see oli?“ küsis uksehoidja, „kas seesamane?“ — Jah, seesama — vastasin. „Kuidas ta siis nüüd niimoodi?..“ — Ja kellega siis seda ei juhtu! —

Kuprin! Ma armastan väga Vene kirjandust. Olen tema teosed mitu korda huviga läbi lugenud ja, nagu mulle näis, olin ka osanud leida, nagu ütleb Tolstoi, tema teostes seda, mis avaldub alati igas teoses — autorit ennast, nii hästi ja hoolega kui seda ka poleks püütud varjata. Tundsin seepärast Kuprini juba ammu ja rõõmustasin järgmisel päeval eelseisva kohtamise üle.

Teadsin aga ka teist. Teadsin, et viimasel ajal pea igas biograafilises teoses või mälestustes kirjanikud oma kohuseks on pidanud jutustada sellest, kuidas neid nende austajad alati on tülitanud. Mäletasin väga hästi pöörast juhtumust, kus Gorky ühes teatri fuajees istudes ühes Tschehhoviga rahva poolt sisse piiratud, kes Tschehhovit näha tahtsid, seda oma arvele võtjis ja hakkas karjuma: „Mis te minust vahite, kas olen mõni balleriin või mis!“

Teadsin seda väga hästi ja kuigi iseäranis just ei uskunud niisuguste väljaastumiste otsekohesusse, otsustasin katsuda ennast nagu mulle näis armsale Aleksander Ivanovitschile mitte just kaela määrima hakata.

Ta einetas juba, kui järgmisel päeval klubisse tulin.

Ma läksin ja teretasin teda. Nagu juba võisin

A. Kuprin.

Leo Tolstoi oma perekonna keskel Jasnaja Poljana mõisas.

arvata, ei tunnud ta mind enam ära, kuigi seda püüdis varjata. See torkas aga kohe silma. Ta ei teadnud nähtavasti, missugust tooni pidada minuga: võib olla mõni vana, unustatud Põeterburi tutvus, aga võib olla ka hilisem juhuslik viimastest hulkumisaegadest. Tahtsin teda sellest mulle endalegi väga hästi tuttavast kitsikusest välja viia.

— Tutvunesin teiega eila õhtul siinsamas. — „Ahaa!“ vastas tema lüües käega, nähtavasti iseenda, eilase Kupriini pärast. „Istuge juure!“

Istusin ja ajasime juttu. Ta kõneles, et oli tulnud siia Gatschinast ühes valge armeega, et „tschresvõtschaika“, mida ta nimetas „tscherestschurka“*) teda vangis olevat pidanud; siis läks aga jutt varsi kirjanduse päale üle, ei võtnud aga seejuures, minu suureks meelehääks, seda vastikut tooni, mis valitseb alati professionaali ja profaani kahekõnedes. Ta kõneles minuga nagu vääriiliselega.

„Nüüd on ka Andrejeff surnud. Kes meile nüüd veel õieti on alles jäänud? Kedagi!“ tähendas ta.

Mul oleks pidanud selle päale muidugi kohe vastus valmis olema, oleksin pidanud tuliselt ja etteheitvalt vastama: „mis te nüüd ometi, Aleksander Ivanovitsch, aga teie ju ise!“, kuid ma ei ütelnud seda. kartes, et sel teel satumegi vastastikustele igavatele viisakustele.

Siiski läks mu kõne varsi just tema päale üle.

„Noh, aga kas minu teostest teile mõni on meeldinud?“ küsis tema.

— Parem ütlen teile, mis mulle mitte ei ole meeldinud. —

„Muidugi kõigepäält „Jaama“,“ ütles ta vahele.

— Ei, kui lubate, „Jaama“ jäetame täitsa kõrvale, aga mulle on näiteks niisugune kiidetud asi nagu „Kahevõitlus“ palju vähem meeldinud kui mõnigi muu teie väiksematest asjadest. —

Ta imestas. „Aga, mis teile säälsis ei meeldinud.“

— Selles see asi seisabki, et ma ise õieti aru ei saa, mis just nimelt. —

Ta hakkas naerma ja nõutama: „Aga siiski?“

— Mulle näivad üldse vähem kunsttöödena niisugused asjad — ütlesin mina — kus kirjanik sihiks on võtnud lugejaid millegagi „tutvustada“. Tolstoi tutvustab meid põhjalikult talupoegade ja aristokraatide eluga, kuid ta ei sea seda kunagi endale sihiks. Teie „Kahevõitluses“ aga tunned kuidagi, et olete tahtnud lugejat just

sõjaväelaste elu-oluga tutvustada. Puhta kunsttöö asemele saabub siis mingisugune „olude kirjeldus“. Veel enam ärritab see mind teie teostes, kus teie tsirkuse elu kujutate. Sääls näib juba, nagu oleks isegi terve ainek ainult seepärast käsile võetud, et ta on vähetuntud.“

Võib olla, ma ei suutnudki sellega õieti välja öelda, mida tahtsin. Ta jäi mõtlema, ei vastanud mulle aga midagi.

„Noh, aga veel,“ kuid ei lasknud mul selle veel juure asuda, vaid küsis: „mis teile siis on meeldinud?“

— Armastan väga ja loen sagedasti teie „Gambriinust.“

„Aa. Ja, jaa!“

— Siis veel väiksemad asjad, mis on peenelt tähele pandud ja meisterlikult joonistatud, nagu: „Valge akaatsia“ või jälle Gorky paroodia. —

Ta hakkas naerma. „Oo! Teie oskate näha, Need on hästi tehtud asjad.“ Ta naeris ikka uuesti. Naeris asjade endi pärast, nagu inimene, kes neist ise täitsa kõrval seisab.

Näe, kus on tõendus, mõtlesin mina, et asi on tõesti kunstiväärtuslik: ta tundub talle endalegi üllatusena. Ja mul tuli meele üks anekdoot Puschkinist. Puschkin, kohates kedagi oma sõpradest, oli öelnud: „Kujuta endale korraks, milline uudis! Minu Tatjaana*) on mehele läinud! Poleks kuidagi temalt niisugust asja uskunud.“ Need on tõsise kunstniku tundemärgid: ta ei tea kunagi, mida kirjutab järgmiseks.

Lõpetasime lõuna. Ta palus minult mu aadressi ja lubas saata mulle mälestuseks mõne

*) Liialdane.

*) Puschkini naiskangelane romaanis „Eugen Onegin“.

P I M E.

ERNST KRUSTEN.

Ta istub päikesehelgis väänkresside läheduses seina ääres või toas akna all ja ta suur, murelik tulekahjukartus ei anna talle kuidagi rahu. Ta ei näe midagi, kuid ta nina haistab, kõrv kuulatab ja käega katsub ta kergesti süttivaid aineid.

Kuigi ta ei näe enam valgust, näevad ta silmad ometi varju, mis juhtub üle libisema või peatuma ta gaasist põletatud laugudel.

Ning varjult küsib ta aega ning sammudelt, mis kannavad varju, pärib sündmust enne ta saabumist teadatehtev omadus: Kas taeva servadele koguneb pilvi, kas metsade taha korjub äikest?

Ja kui vari ei vasta talle, siis pärib ta lõhnalt, ja helilt, mis lõhna kannab; mesilased nimetavad talle lillede nimesid, värvi ning kaugust, mis teda nendest eraldab.

Kuid ükski jäädes suvipäevade kuumas vaikusse, mälestub talle vana püssirohusarv tema lapsepõlvapäevade koduaknal. Poolikuna püsib see mälestus kaua tema meeles, piirdudes ainult pelargooniga ja piibuga, mis asusid säälsamas, kuni lõppeks jutustab talle kumalase vaikne ümber ununenud osa.

Lopsakatest pärnadest kõneleb talle kumalane, avatud aknast ja ta enda piikkadest, kuldsetest juustest; nagu ronimine areneb see kõne ja jõuab sinna, kus hakkab meele tuletama eesmärki. Ent sellest, kuidas poiss oli sundinud mesilase minema sarve, ja sellest, kuidas mesilane oli väljapääsu leidmata pidanud suurema õhupuudusse, hakkab kõnelema alles vastu klaasi sattunud hädaldav pirin.

Ja uuesti küsib ta varjult aega, kuid vari petab teda; siis pärib ta helilt ja heli käseb teda käe välja sirutada õue, kus langevad jämedad vihmapiisad. Sääli kordab talle lõhn sedasama, mida heli oli ütelnud.

Siis heidab ta magama ja unudes tunneb hälli kiikuvust.

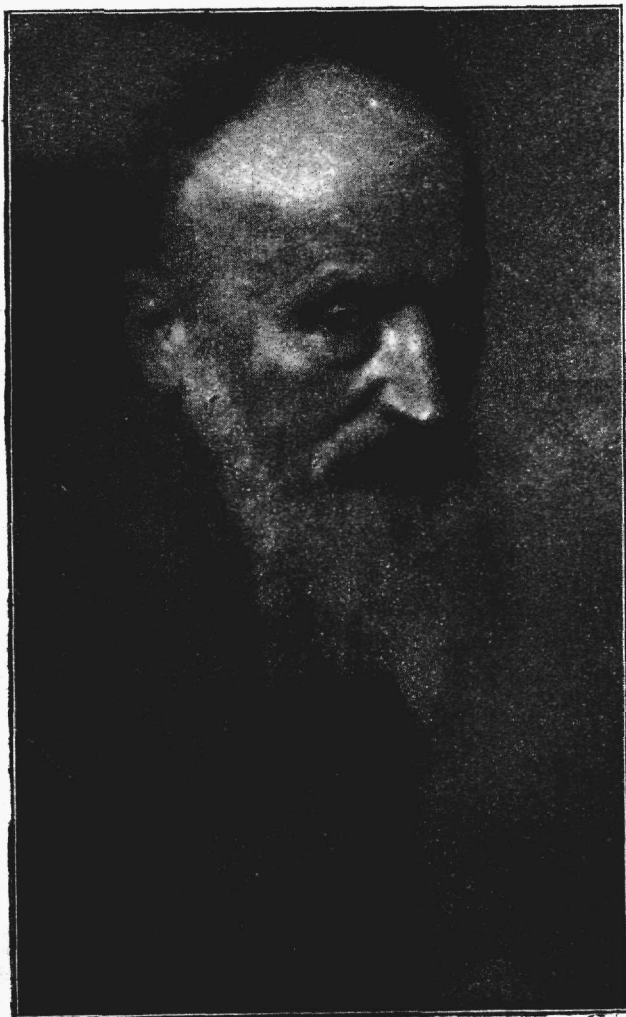
oma teose. Siis sõitis ta ära ja mul ei olnud aimugi, kus ta viibis.

Läks mööda paar aastat. Sääli otsib mu üles keegi mulle tundmatu isik, ütleb et on Kuprini sõber ja palub uuesti minu aadressi. Tal oli Pariisis tulnud meele antud lubadus ja ta täitis nüüd selle hiljem, kuigi alles mitme aasta järele.

Tiheneb vihmapiilvede madal vari ja keskööks on vaikus nii sügav, et teda peaaegu äratub. Lebedes poolärkvel ja kuulmata ainsatki häält, tundub talle õhus gaaside ja püssirohu lõhna.

Ja ta tunneb end sattunud olevat suure püssirohu sarve, mis väga sarnaneb sellele väikesel koduaknal. Sääli eksib ta ringi ja selle asemel, et välja pääseda, läheneb enam pimedama sopi poole, kuna õhk läheb raskemaks ja ta hingamine muutub vaevasemaks.

Ja ta ei ärka enam, olgugi, et väljaspool tõuseb kasteipiiskadest ja tulinoolttest sätendav valgus.

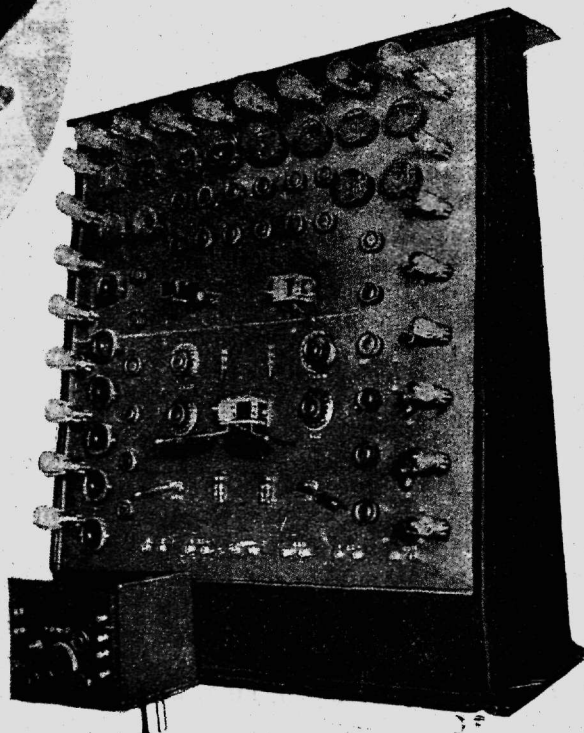
Tänavuselt fotokunsti näituselt.
Rambachi „Portree“. Broomhõbe suurendus.

Vasakul üleval: Omapärane piduülikond. Pariisi daam tiigrinahast kuues ja Vene pükstes. — Üleval: Hispaania diktaator ja kuningas ühises töös. Kauemat aega Aafrikas viibinud kabiilide vastu sõjategevust juhataj diktaator-kindral Primo de Rivera kuninga Alfons XIII (istub paremat kätt) kabinetis Madridis. — Keskel: Proua Kolontay, esimene ja seni ainuke naisdiplomaat maailmas, kelle Vene Nõukogude valitsus Norra päälinnast Oslost hiljuti ära kutsus.

Kuulsate surnute maskide kogu Berliini kuninglikus raamatukogus: 1. Schopenhauer. 2. Beethoven. 3. Robespierre. 4. Schiller. 5. Kuninganna Luise. 6. Napoleon. 7. Martin Lutherus. 8. Friedrich Suur. 9. Nietzsche. 10. Voltaire'i käsi.

Raadioaparaat, millega taheti ühendust luua Marsiga; all võrdluseks harilik raadioaparaat.

Roald Amundsen, kes 21. mail lennukiga põhjanabale sõitis ja kellest seni puuduvad igasugused teated.

Hiina kalurilaev. Taevariigis on elanikkude arv nii suur, et paljud on sunnitud koguni alaliselt elutsema veepääl töite arv kalastamisega.

Pildid fotokunsti näituselt. Vasakul ins. chem. K. Schneider: „Riia Peetri kiriku altarivaade“. Broomhõbe suurendus. Paremalt N. Nylander: „Käsmu kalur“. Broomõli trükk. Auhinnatud 1. auhinna — kuldaurahaga.

Mitte-fatslased.

Gestimaa 300 aasta eest.

(Adam Oleariuse teekond.) G. Tarasowi ajalooline kirjutus.

Adam Olearius.

Meieaegsele lugejale pakub Oleariuse kirjeldusest huvitavaimat just see osa, kus ta Liivimaa, eriti just Gestimaa, elanikkude, mitte-fatslaste — magu ta eestlasi, kes Baltimere rannikul elutsesid, kutsus, elu ja kohteid kirjeldab.

„Gestimaa kui ka kogu Liivimaa põlised elanikud olid paganad ja kujudekumardajad — kuni 1170. aastani, millal, katolikuslikku ühendusse Bremeni ja Siibechi kampaaniatega astudes, pöördi ristiusku.“

„Barbaare“ ristiusku pöördma püüdisid, magu teada, muunk Meinhard ja abt Berthold kui ka piiskop-niitel Albert III — Bughoenden, kes kutsus Gestimaaale Daani kuninga Waldemar II ja kuulsa mõõgakendade ordu, kes lõppude lõpuks teutoonlaste-ristijõhijatega ühines. Ühjel jõul mõitjib mõlemad ordud „Barbaarjeda rahvad“, tegid nad orjades ja sunnidsid neile ristiusku pääle.

„Kuni seniajani — kirjutab Olearius — on Gestimaal meel palju nende barbaaride fuguvojafid, kel pole ei linnu ega külastid, vaid kes on lohakliku aadelkonna ja linnade kodanikkude orjad ja pärisomanud. Eestlastel on oma rahvusriie ja nimelt: naifid kannavad kühaid, kottidesarnafid riideid, millel taga vassfideid rahafarnaste märkidega ripnevad, aga all, palistujena, lollafid kkaaspärkid. Mõned kannavad kaellas lamedaid hõberahafid. Ehdrukud kannavad ka matata pääga nii sunel kui talvel; juutkei pole neil sõlmitud üles, vaid ripuvad lahtijelt ja päälegi lühikefets lõigatuul, nii et nad poistele farnatnevad. Mõeste ritetus on järmedast kalevifst ja lõuendifst, mida nad ife kujuvad ja valmis-

tavad. Sunel kannavad nad minekooreft ja talvel partimata loomanahafst jalandufid.

Pulmatombed ja pidustused on neil järgnifjed: kui peigmees ja pruut on kumbki ife külast, siis toob peigmees pruudi hobufega. Pruut istub ta taga ja hoiab ta ümbert parema käega. Kes jõidab torupillimees, siis järgneb kaits peipooifst paljastatud mõõkadega, millega nad pulnamaja ufhele ristijarnafelt lõõmad; seejärele tortavad nad mõõgad seinapaki jelle koha kofhta, kus peigmees istub. Peigmehel, kes sel tombel endale pruuti viib, on käes kepp, mille ofa on kinnitatud kats vassfpenni; need maifab ta värvatavavajale läbitasfmitse eest. Pruudil on punafed willafed lindid: need loobifb ta teele, eriti ristfedele või sinna, kus ristimata laste (nad matavad need harilikult tee ääve, mitte kalmistule) haudabe ristid ette tulevad. Peigmehe ja mõrsja järel jõidavad rassa kofst külastifed — mehed naifstega, poifid tüdruktuga. Pruudile on fentis, kuni laua taga istub, rätt pähe viifatud, mis ta nägu varjab. Seda kommet kofhtab — ütleb Olearius — ka mostoviflaste, perslaste ja armeenlaste pool. Kui nüüd pruut ja peigmees on veidi laua taga istunud ja fõõnud, viitafte nad moodi — kas mõt südapäeval. Sel ajal aga lõbutsevad mõõrad; kofhe kummi pärafst tuuafte noorpaar tagafst ja pääle jeda kantfistafte ja juuafte kogu õõ famafe imruqa, et lõppude lõpufts ütts fiin, teine jääb pörandal vedeleb ja ka fäälfamas unub.“

Eestlaste ufust kirjutasdes tähendab Olearius, et küfistees valifstema Lugaufuri ufutunnistufega on rahvas alal hõidunud „hüdamlif poolehoid paganliste ja väärufultiste kommete vofsta“. Siin mäitets „valivad nad ühes või teifses kohas, ifeäranis mäeküngafstel mõne puu, millel ofjad peareagu kuni ülles kaduami külfest ära lõõtmad, seejärelle põimitafte puu punafstefse linitidesje ja jääb all peetatife fiis ebaukfultite palvuid ja pofimifst.“

Pääle jelle „on Tallinna ja Narva vahel, kofhe miiril taugufel funda viitlimõifast, fihelbonnakiriktu lähedal, vana fõõdumind kabel, kufu ümbertaudjed eestlased igal aastal umbes Paafstu-Maarja-päeva ajal juurte hultadena ufurändamifse tulevad. Sääb mõned ufurändafarift roomavad põlvvedel tabelis leiduva kivi ümber ja toovad õhkrifis oma toidud, et endale ja oma kofhale hääfkäitu ja haigufshuhtumifjel tervenemifst kogu aastats fארutuda.“

Ühje loetafte eestlafi — jattab Olearius — laufufjate rahvafst. Mõidumine on nende bestel vii laiali lagunenud, et wanad fageli noori jellele õpetavad. Kui eestlased loomi tapavad või toitu valmistavad või õlut pruulivad, viskavad mõt tallavad nad enne, kui keft katjuvad, ofa tulle toidu pihiftemifjets.

Sel rahmal on imelif vaade hauatagufe elu kofhta. Kohalif kirifuspetaja jutustab meile, et keegi naine pani oma mehe puufarsti mõela ja niidi, et tal oleks, millega jääb ilmas oma riideid parandada, kui need kaffi kulumvad, ja ei oleks teistele inimistele naerufst.“

Oleariufe sõnade järele katjus Koofti kirik talupoegade ufumatufega mõideldu. Ühd ifegi iga-aastafjed vaimulikuf seifufje kofoolekud ajutatu, mida Tallinna piifkopi eesistufimif peeti — ufultise küftumuste falgitanufjets ja vafelufstets. Need kofoolekud kujumefid kut maõpetafjafte efjannitets ja paljastafid pastorite jalufrabamafid rumalufst, kes andifid fageli „ühdifets imestufjets ja kahetjemifjets niitõrd rumalaid wasufjeid olufjematele ufultistele küftumustele“. See jündis see-pärafst, et „mõned mõistrikud, kel oli õigus vaimulikfste määrata, määrafid kirifuspetafjafis oma laste õpetafjad — nii halvad kui nad ka ei oluud“.

Koos nende tervade nähtufstega eestlaste ufuelus nimegab Olearius tahk auväärt kolleagufet kirifutegelafst — magifster Heinrich Stahl, Narva fuperintendenti, kes kofhtis Eestli teele ewangeliismi, Luthereufe Wäitfefe Katekifsmufe ja mõned kirifuraamatud, — ja Heinrich Brockmanni, Greeka

Wana Tallinn. Adam Oleariuse reisiribustest.

keele professorit, kes kõlatasje Eesti keele palju luteriuisu laule ja salme tõlkinud.

Muusikas, kõneledes eestlaste usuelust, toob Olearius sõnasõnalis, mõhatavasti ühelise färele kirjutatud, mingisuguse wande eestlaja Eesti keeles:

„Nüht seisan minna N N sihn, kui sinna Sundya minust tabat, eht minna se kodto perrast, tunnistama pean, eht se sinnane mah, kumba pehl minna seisan, Jumla nind minnu verteenitut mah on, kumba pehl minna minno eo aial ellanut nind pruftinut ollen. Seeperast sihs wannutan minna Jumla nind temma põhade eest nind kui nüed Jummal pehl sundina sehl wihsjel pehwal, ehtse sinane mah Jumla nind minna verteenitut permah on, kumba minna nind minno isja igtas pruftinut ollemej. Kas ma illetosto wanutan, sihs tuldo sedda minno iho nind hings pehl minno nind teit minno lapsede pehl, nind teit minno õnne pehl emmis se üdusa põlwe tagta etc.

Maгу жуба eespool heldud, olid eestlased täiesti orjastatud kohalise mõisnikkonna poolt, kes kättis neile „ainult niipalju maad, et nad waemalt-waemalt mõisid embid ja oma lapsi aasta jooksul illal pidada.“ Orjasteius juurdis eestlasti meesajagavustesse põgenema ja käl endale salajas põlbu ajutama, wilja lojama ja jeda maha matma. See oli aga hädaohtlik tegu, sest mõisnikud, kui nad sest teada said, mõisid neilt wilja, talupoegi aga karistafid kadallipuga („läbi lipu ajanifega“). Olearius kirjeldab lähemalt jeda ihumuhklust, mida mõisfid mitteausatele eestlastele „mitte-barbaarid“ — katstajed.

„Karistatav pidi särigi seljast wõtma ja kuni punjadeni paljastuma, seejärele maha heitma wõi end postil külge lastma siduda. Kääle jeda pidi teime „mittekatstlane“ teha kas witstega peksuma — arwesse wõttes küllteo juurust. Karistult wõeti kimp wiisu ja peksti nii tugevasti, et weri ihult woolas. Häärarais paljasti käis karistatama dsi, kui härra ütles: „Seide näht maha pegema!“

Igal mõisnikul, keda eestlased kutsufid „ham“, olid

walitsejad — „juncker“ — ja wiimaste abilised — „fubias“. Kwi walitsejad oma peremeestelt palka ei saanud, pigistafid nad jelle talupoegadelt wälja, õnnatumaid meeleheitleri wiies, arisparaft järgnemaajulijed lood tihhi korduffid: — keegi talupoeg, kellelt juncker wiimase kättis ära wõtta, kätistas meeleheitse oma naise ja wälifjed lapsed ja seejärele poos enda ülles.

„Mitte-katstaste“ wäste orjapõli awalibus ka rahwuslitsus loomiswõimes. Olearius toob Liivimaa talupoja elu kohta laulu, mille Riia lähedal kuulnud:

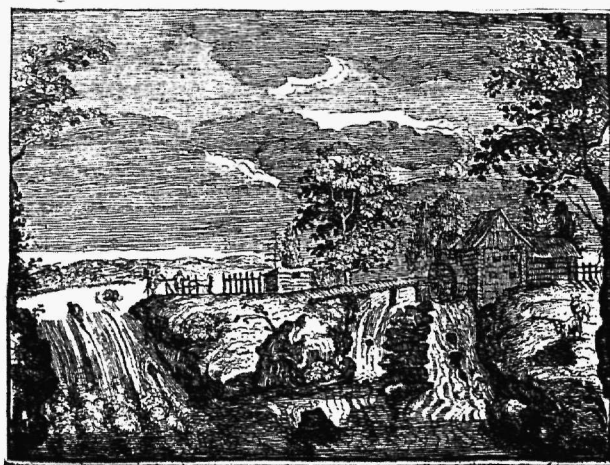
„Ich bin ein Liffländisch Bur
Mein Lebend werdt mir fur,
Ich stige ab den Berden Bohm
Darvan hat id Sadel ein Thom,
Ich binde de Schal mit Baste
Und fülle dem Juncker de Kaste.
Ich gebe dem Pastor de Pflicht
Und weth von Gott und Sin worde nicht.

Eestlaste waemulikkus nende maa wallutajate wästu puhtes wiimats mõisnikkude wägivalja mõjul terweks reafis wassuhakkamisteks ja mäsjudels wiimaste wästu, keda nad olid walmis, kus wähegi wõisid, nende waemlaste tätte andma wõi ära tapma. „Mõningaid talupoegadest karistati hiljem mitmes kohas jurmanuhklusega.“

Rarwa.

Witibides Tallinnas kolm kuud (3. detf. 1635. a. kuni 2. märtsini 1636. a.) afus Holsteini jaatkond edastjele teekonnale ja fõudis arctfifis Rarwa — „mis afus Altagufes Ingerimaa piirik, 60° ekwaatorist, kiresti woolawal fõetefel, mida elanitud kutsuwad Rarwafoets“.

Oleariust üllatas Rarwa wägenus ja ilu. „Rarwa, kuulujutu järele, on ehitatud Daanti kuningas Waldemar II poolt a. 1223. Uhel pool fõetafdal on küllaldaselt hästi ehitatud loss, milles elab ajewalitseja. Kefjel pool jõge on kolme kwiimilärtiga piiratud kindlustatud loss Jaantikim, mille kitarim Jwan Wasiljewitfch oma nime järele nii nimetanud.

Narwa aast 17-dal aastafajal. Adam Oleariuse joonistus.

1558. a. wallutas türann Narwa, kuid 1581. a. wõitis Rootsi kuningas Johann Pontus de la Gardie abiga uuesti jelle linna. Võsi taga on tänapäevani kindlustatud koht, mida kutsutakse „Wene Narwaiks“ ja mis 1492. a. asutatud*). Siin elasid enne airmuulsi wenelased ja pidasid keelmata oma kogudusekirikus oma jumalateenistusi. Müürid (1635. a.) kõi wenelased aeti jäälipool wälja ja wiidi üle linna.

Narwa polle sulur, aga kui piiridäärne kindlus on ta piiratud tugewate wallide ja kindimüüridega ning on warustatud küllalt häa garnisoniga.

Mõni aasta tagasi (enne Oleariuse sijnasõitu) hakati siin ehitama toredaid kindimaju, jeda enam, et sellelegi enam ei lubata ehitada ainult puust nagu warem. Warem oli Narwas ainult üks kindikiri — Sõja koguduse; selles kirikus peeti wahel ka rootsikeelseid jumlast. Müürid on ta Rootsi kogudus omaette linna kindikiri ehitanud. Narwas elab härra magister Heinrich Stahl, Ingerimaa ja Wiataguse superintendent. Ta püüab juba mõningaid aastaid wõõrda mete usku jääd elawaid wenelast, kuid tänini on tal ses asjas enam ülli kui kindaminekut olud.*

Edasi kirjeldab Olearius tolle aja kohalike wenelaste ja üldse Narwa elanikkude kormeid ja wiije: „Naised ei häbene endid täis jama ja kulluda ühes meestega. Narwas magin palju kinditawat ses suhtes. Mõned Wene naised mähtawasti tulid pidutsema oma meeste juure, istusid maha ühes nendega ja jõi endid tublisti täis. Kwi küllalt jõudud ja mehed koju kähfid minna, polnud naised sellega nõus, ja eht küll jagati see eest tõrwatule, siiski ei läinud wõrda neid sundida tõusma. Kwi mehed lõppes joomuna maha kullufid ja unustid, istusid naised rahult nende pääle ja kostitasid üksteist wiinaga seni, kuni oüd jurmani joomud.“ Samane lugu oli ka ühes pulmas: „meie tõrgesti austatud ja lugupeetud peremehe Jakob von Killeini pulmas. Milline hädaoht“, hüüab Olearius, „ja milline langus ahwardab rasketel juhustel naise au ja mõistust, wõib endale ette kujutada!“

*) Suunitam ühtelangenimine — 1492. a. teiti Ameerika.

Korraarmastaja. „Kallis proua, miks te oma ilusal Persia vaibal kõik narmad küljest ära olete lõiganud?“ — „Ah, need rippusid nii korratumalt, et ma seda enam wälja ei suutnud kannatada.“

„Armsam, sa tead, et olen kõige õrnem, kõige kannatlikum, kõige parem naine maailmas, keda võib kas või sõrme ümber keerutada, — ainult kui sa mulle vastu räägid — seda ma ei kannata.“

Koos Narwa muljetega toob Olearius ka teda ällatawa juhtumise: „Wene ja Soome poiskõsed, 8-, 9-, 10-aastased, õhustes, lihkates linastes kumbees, paljastjalged kui haned, käisid ja keisid humel, nagu ei märlaksti nad wäljakkannatamatut külma.“

Edasi jutustab mete rändaja Gestimaa metjade loomadest:

Tallinna ja Narwa wahel, nagu pea kogu Siwimaalgi, elutseb suurtes lähipääsmatuis metjades koos kasulikkude metsloomadega ka palju lihkaid loomi — kõige wõhlem karusid ja hunte, kes külaelanikkudele palju kahju surnutamad. Talwel kühitwad hundid kartmata taluõudele ja, kui loomad on hoonetes warjul, kaabimad nad seinte alla augud ja taaskwad wälja lambaid, wiimad ära loeri ja üldse teemad läbiõiduteed karbetawaks. Seplased tõendamad, ei hunte wõib hirmutada, kui wedada ree järel kaigast pita nõõri ohas. Oli igatahes juhtumisi, kus hundid ja karud haaranud ja tiiget surmanud kohalike talupoegi.“

Jääranis allatas Oleariust jutustus karudest, kes kalmistudel surnuid hauast wälja kaapimud, ja wähejuutam lugu naisest, keda karu hoidis oma koopas kaks mädalat ning lastis ta wõela minna. Wilmast lugu ei usu Olearius ka mitte.

7. märtil 1635. a. lahtusid reijjad Narwast ning samumfid keshpäewa ajal Rootsi küla Orfino fuures üle Wene piiri, et Moskwa minna.

Zagafirännak.

Punkt nelja aasta pärast — 1630. a. märtilis — samumfid nad uuesti üle piiri ja jõudsid Narwa wiimastets märtilis.

Müürid oli nende saatkond weelgi juunenemud, sest ühes nendega sõitsid Hoffsteini kaks küllalist: Persia shahi kaabit ühes oma hulga naislega ja Wene shaari kähjalab. Narwas lohtas saatkonda polkownik Wrangel 50 ratsanikuga. Persia kaaditu ilummine äratas niwõrd tähelepamu, et toguis hull uudishimulisi, eriti naisi, kes janunesid naha, kuus perslase hulgaarwulime naistepere tinnisest kaaridest wälja ilmud. Saadil oli waga pahane ning oli walimis emmem linnaft lahtuma, kui oma naisi näitama. „Kas tõesti“, küsis ta munjeas, „kõil Narwa naised on liiderlikud?“ „Ta otlustas oma komete järele,“ kirjutab Olearius, „kus ütsti korralik maine ei jõanda katmata naha tänapäele minna.“

Tallinnas peatus saatkond uuesti 3 kuud, „mis aja keskes kaaditud oma kahtlatega weefid oega linnas ja wäljaspool linna hääde sõprade fuures kõige parema meelega.“

Wäljamaa küllaliste testew Tallinnas wiibimine wiis ka suure hulga abieludest nende ja Tallinna neiudude wahel.

Kõigepeält abieluss Olearius, nagu juba eespool belud, Johann Mülleri tütreaga, nais ka üks kaaditust Otto Krufius (Krukenstiern) sama Mülleri teise tütre; saatkonna art Hartmann Gramann abieluss „kuulja magistraadinõumiku Johann Jonni tütreaga“; Wene tõli Hans Wippenen pühitjes pulmi preili Brigitta von Wdemiga ja lõppes pafumapuhuja Adam Möller nais Tallinna juurtaupmehe Heinrich Niehuseni tütre Anna.“

11. juulil 1639. a. purjetas saatkond merele ja maabus 1. aug. õnnelikult Gothornis, lõpetades seega täiesti „Sumala abiga Moskowitibi ja Persia reisi“.

(Lõpp.)

Ühiskonna kasu. Õnnelik isa (Kerjajale): „Armas inimene. Säh, sulle siin 5 marka, mulle sündis praegu poeg!“ — Samal silmapilgul jookseb toatidruk rõõmsa teatega: „Neid on kaks, koguni kaks, härra Tõru!“ — Kerjus: „Siis tuleb mulle veel 5 marka.“

Trahteris. Peremees: „Härra, härra, ärgake üles! Teie olete ninaga sinepipotis. Seda tahavad aga teised kah veel tarvitada.“

MEES, KES OLI NELJAPÄEV.

LUUPAINAJA.

G. K. CHESTERTON.

9

Üheksas päätükk.

Prillidega mees.

„Burgundi viin on kena asi,“ ütles professor nukralt, kui ta oma klaasi lauale pani.

„Teie näo järele ei või seda öelda,“ vastas Syme. „Joote teda, nagu oleks ta mõni arstirohi.“

„Peaksite minu teguviisi vabandama“, ütles professor tumedalt. „Minu seisukord on väga huvitav. Seesmiselt olen poisikeselisest vallatusest otse lõhkemas, kuid oma professori mängisin ometi sedavõrd hästi, et temast enam ei või loobuda. Nõnda ei saa ma isegi sõprade keskel muudu, kui pean ikkagi end püüdma varjata, rääkides tasa ja kortsutades otsaesist, nagu oleks see tõesti minu loomulik otsaesine. Mina võin päris õnnelik olla, kuid ainult selle halvatud vanamehe kujul. Südamas kargab mul nii mõnigi vallatu hüüd, kuid huulilt kostab ta hoopis teistsugusena. Te peaksite millalgi mind kuulma hüüdmas: „Pää püsti, vana kukk!“ ja uskuge, ma kisun teil seega pisarad silmist.“

„Nii see on“, ütles Syme, „ma ei saa kuidagi muudu, kui pean tahes või tahtmata mõtlema, et kuigi kõike seda räägitud maha arvata, siis olete ometi pisut nagu mures.“

Professor võpatas veidi ja vaatas talle aineti silma.

„Teie olete mul õige osav poiss“, ütles ta, „teiega üheskoos töötada, see pakub lõbu. Jah, mul on õige raske pilv päas. Suur küsimus on otsustada“, ja ta surus oma palja pää kätte vahele.

Siis küsis ta vaiksesti:

„Kas oskate klaverit mängida?“

„Oskan“, vastas Syme lihtsa imestusega. „Oeldakse, mul olevat hää toon.“

Kui teine ei vastanud, lisas ta juure:

„Raske pilv on nüüd kõrvaldatud, usun.“

Alles kauase vaikimise järele kostis professori käte varjulise orust:

„Samuti sünniks see ka siis, kui oleksite hää masinakirjutaja.“

„Täna teid“, vastas Syme, „te meelitate mind.“

„Kuulake mind“, ütles teine, „ja tuletage mulle meele, kellega me homme peame kokku saama. Meie kahekesi läheme homme midagi teha katsuma, mis on palju hädaohtlikum kui Toweris kroonist kalliskivide varastamine: meie tahame väga kavalalt, tugevalt ja õelalt mehelt tema saladuse varastada. Mina usun, et pole päälle presidendi enda ainustki inimest, kes oleks tõesti sama kole ja hirmus kui see väike irvitav mehike oma prilliklaaside taga. Võib olla, puu-

dub tal hõõguv vaimustus, mis ka surma ees ei kohkuks, puudub anarhistlik vaga kannatus-tarve, mis omame sekretäärile. Kuid sekretööri fanatismil on ikkagi oma inimlik paatos, mis nii mõndagi lunastab. Väikeses doktoris on aga mingisugune toores tervis, mis vastikum kui sekretööri põdurus. Kas panite tähele tema otse jälki mehelikkust ja elujõudu. See hüppab lihtsalt nagu kummipall. Olge kindel, Pühapäev ei maganud (kahtlen, kas ta üldse magab), kui ta kõik need hirmsad kavatsused ja plaanid dr. Bulli musta pähe luku taha pani.“

„Ja teie arvate“, ütles Syme, „et see haruldane peletis hellub, kui mina talle klaverit mängin?“

„Ärge olge eesel“, ütles professor. „Klaverist rääkisin seepärast, et mäng teeb sõrmed väledaks ja iseseisvaks. Syme, kui me selle metsalise juures usutlemisel oleme, kus on mängul elu ja surm, siis on meil vaja teineteisele märku anda, mida tema tähele ei võiks panna. Minul on — jämedais joontes muidugi — mingisugune salakiri kokku säetud, mis kohastatud viiele sõrmele, umbes nõnda, vaadake“, ta põristas sõrmedega puulaual — „HALB, halb, sõna, mida vajame väga sagedasti.“

Syme valas oma klaasi uuesti täis ja hakkas sõrmkeele kavandit õppima. Tema oli haruldalt kärmas oma pääajuga mõistatusi lahendama ja sõrmedega kokkulepitud märke tabama, nii et ei võtnud kuigi palju aega, kus ta juba nagu ajaviiteks sõrmedega laual või põlvel mängides oma kaaslasele võis lihtsaid teateid edasi anda. Kuid viin ja seltsimehelikkus tekitasid Syme'is ikka vallatava vaimurikkuse ja nõnda pidi professor peagi uue keele liigse elujõu vastu hakkama võitlema, kui see oli käinud läbi Syme'i pääaju.

„Meil peab mitu sõnamärki olema“, ütles Syme tõsiselt, „sõnad, mida vististi vajame, peened mõttevarjundid. Minu lemmiksõna on ‚sokusarv‘. Missugune on teie oma?“

„Jätke oma sokumäng“, ütles professor kaeblikult. „Teie ei tea, kui tõsine on asi.“

„Lopsakas, lopsakas“, ütles Syme pääd raputades, „nõnda peab see olema — lopsakas. See sõna käib rohu kohta, mõistate?“

„Kas arvate teie“, küsis professor ägedalt, „et läheme dr. Bulliga rohust rääkima?“

„Sellele võib mitmel teel läheneda“, ütles Syme mõtlikult, „ja seda sõna võib päris loomulikult tarvitada. Võib olla tuleb meil öelda: ‚Dr. Bull, revolutsioonäär, te mäletate, et millalgi keegi türann soovitas meil rohtu süüa ja tõepoolest,

nii mõnigi meist, nähes suvel värsket, lopsakat rohtu. . .“

„Kas mõistate“, ütles teine, „et see on tragöödia?“

„Täiesti“, vastas Syme; „aga tragöödias leidub alati komöödiat. Mida pagan muud võiksite veel teha? Mina tahaksin, et teie keelel oleks laiem ulatus. Mõtlesin, et kas saaks teda sõrmilt varvastelegi levitada? See oleks võimalik, kui me kõnelusel saapad ja sokid maha kisuksime, mis oleks tagasihoidlikult toimetades..“

„Syme“, ütles sõber sünkja lihtsusega, „mine magama!“

Kuid Syme istus veel tükk aega asemel ja tuupis uut keelt. Järgmisel hommikul äratati ta juba siis, kui hommikutaevast kattis alles pimedus, ja voodi ees nägi ta oma halli habemega seltsimeest kui tontu seisvat.

Syme ajas enda silmi pilgutades istukile, kogus pikkamisi oma mõtteid, heitis vaiba kõrvale ja tõusis üles. Mingil imelikul viisil näis talle, nagu heidaks ta ühes vaibaga endast ka kogu eelmise öö julgeoleku ja seltskondlikkuse ja nagu tõuseks ta täna voodist külma hädaohu õhus-tikku. Ikka veel tundis ta oma seltsimehe vastu täielikku usaldust ja lojaalsust, aga see oli usaldus kahe inimese vahel, kes astuvad üheskoos tapalavale.

„Noh“, ütles Syme sunnitud lahkusega, kuna ta ise pükse jalga tõmbas, „nägin teie tähestikku uneski. Kas võttis selle kokkusäädmine kaua aega?“

Professor ei vastanud, vahtis ainult talvise mere karva silmil talle otsa. Syme kordas oma küsimust.

„Ma küsisin, kas võttis kaua aega seda kõike leida? Mul on neist asjust aimu, ja arvan, see andis tükk aega pureda. Või tegite seda silmapilk koha pääl?“

Professor vaikis; tema silmad olid pärani lahti ja huulil mängles kindel, vaevalt märgatav naeratus.

„Kui kaua võttis see aega?“

Professor ei liigatanud.

„Pagan võtku, miks ei või teie vastata?“ hüüdis Syme äkilises vihas, milles peitus nagu pisut hirmugi. Kas professor võis või ei võinud vastata, igatahes ei vastanud ta mitte.

Syme seisis ja vahtis professori sinisilmadesse ning näkku, mis pergamendina elutu. Tema esimene mõte oli — professor on hulluks läinud, kuid tema teine mõte oli veel kohutavam. Kõige arvestades — mis teadis ta sellest imelikust olevusest, keda ta mõtlemata oma sõbraks vastu oli võtnud? Mis teadis ta temast rohkem kui et ta kohtas teda anarhistide hommikueinel ja kuulas tema naeruväärt lugu? Kui ebatõenäolikuks see tundus, et Gogoli kõrval võis sääl veel keegi teine olla tema ametivend! Oli ehk selle mehe vaikimine ilmne sõjakuulutus? Oli

ehk tema kivistunud pilk ainult mõne kolmekordse äraandja kohutav irvitus, kes lõpuks paljastab oma õige näo? Ta seisis ja pingutas oma kuulmeid selles halastamatus vaikuses. Talle näis, nagu kuuleks ta pommipildujaid tulemas — ukse taga, koridoris, kikkivarvul.

Siis langes tema pilk alla poole ning ta purskas naerma. Ehk küll professor ise elutu raidkujuna seisis, tantsisid tema sõrmed elavalt surunud laual. Syme silmitses rääkiva käe märke ja luges selgesti:

„Mina räägin ainult nõnda. Peame harjutama.“

Syme põristas vastuse kergendavas kärsituses:

„Väga hää. Lähme hommikueinele.“

Vaikides võtsid nad oma kübarad ja kepid. Oma keppmõõka pihku haarates surus ta seda tugevasti.

Nad peatusid ainult selleks, et kuski kohvimajas kohvi ja tüsedad võileivad alla kugistada, siis ruttasid nad kohe üle jõe, mis paistis hallis ja valgendavas hämarikus õudsenägu Acheron. Nad jõudsid selle majamüraka juure, mida nad eile teiselt poolt jõge olid vaadelnud ja hakkasid vaikides mööda lõpmatuid kiviastmeid üles ronima tehes ainult käsipuul sõrmedega lühikesi märkusi. Igal uuel trepil möödusid nad aknast ja iga uus aken näitas neile hämarikku, mis levis vaevaga üle Londoni. Paistsid kivistatud nagu hall, lainetav tinane meri pärast vihmäsadu. Ikka enam hakkas Syme taipama, et tema uus ettevõte on külma mõistuse ülesanne, ja see tundus palju raskemana, kui tema eelmised arutumat juhtumused. Näiteks paistis see suur hoone talle läinud ööl nagu unenäos. Kui ta aga täna mööda tema lõpmatuid treppe astus, ajas see lõpmatus talle hirmu pääle ja tegi ta segaseks. Kuid see polnud mitte mõne unenäo kuum hirm ega ka midagi niisugust, mis osutaks liialdust ja meeltepettust. Treppide lõpmatus tundus aritmeetilise tühja lõpmatusena, mis on mõtlematu, kuid mida ometi peab mõtlema. Või ta oli nagu täheteadlaste rabavad andmed kinnistätete kauguse kohta. Tema astus nii öelda aru majas kõrgemale ja see aru oli siin vastikum kui arutus.

Jõudes dr. Bulli ukse taha, näitas viimane aken neile helevalget hommikut teravpunase pallistusega, mis sarnanes enam helendavale savisõõnale kui pilvedele. Ja kui nad dr. Bulli paljasse katusekambrisse astusid, oli see juba üleni valgust täis.

Syme'ile tuli meele seda tühja ruumi ja kardat päevahakku nähes midagi ajaloolikku. Pilku heites dr. Bulli tuppa ja temale endale, kes istus kirjutades laua ääres, tuli tal äkki meele — suur Prantsuse revolutsioon. Puudus ainult tapamasina must joonestik hommikutaeva raskel punasel ja valgel tagapõhjal. Dr. Bull istus sargi-

väel ja mustades pükstes, tema püगतud must pää oli ehk ainult hiljuti parukast vabanenud ja tema võis olla Marat või pisut lohakam Robespierre.

Lähemalt silmitsedes kadus aga see Prantsuse kujutlus. Jakobiinlased olid idealistid, selles mehes peitus aga mõrtsukaline materialism. Tema praegune seisang andis talle mingisuguse sootuks uue ilme. Tugev, hele hommikuvalgus, mis voolas ainult ühest küljest, lõi teravad varjud ja näitas meest kahvatumana ning nurgelisemana kui ta oli paistnud hommikueinel sääl rõdul. Samuti need mustad klaasid tema silme ees — need näisid tumedate koobastena päaluus, mis muutus nõnda koolja omaks. Tõepoolest, kui surm kunagi kirjutades puulaua ääres on istunud, siis võiks see küll olla tema.

Dr. Bull tõstis silmad ja naeratas sõbralikult, kui ta kaht meest nägi sisse astuvat, ning tõusis toolilt nagu ülespõrkava rutuga, millest professor varemalt oli rääkinud. Ta andis mõlemale istme, astus ukse taga oleva nagi juure ja ajas endale selga jämedast tumedast riidest kuue ning vesti. Kui ta nõõbid oli ilusasti kinni pannud, tuli ja istus ta uuesti laua ääre oma paigale.

Tema rahulik, hää meeleolu ja talitusviis tegid tema kaks vastast üsna abituks. Teatud jõupingutusega sai professor viimaks endast võitu ja algas vaikust katkestades:

„Kahetsen, et nii vara pean teid tülitama, seltsimees. Kahtlemata olete Pariisi ettevõtte asjus kõik korraldused juba teinud?“ Ja lisas vähe aja pärast lõpmata pikkamisi ning ettevaatlikult juure: „Meil on teateid, mis teevad võimatuks igasuguse viivituse.“

Dr. Bull naeratas jällegi, kuid jatkas sõnalasumata oma aineti vahtimist. Professor rääkis edasi, peatades pisut iga raskema sõna hääldamise eel:

„Palun mitte arvata, et oleksin liig räpakas, kuid mina annan teile nõu oma plaani muuta, või kui see on liig hilja, siis jälgige oma saadikut kõigi teie päralt olevate abinõudega. Seltsimees Syme ja mina saime midagi teada, mille jutustamine rohkem aega võtaks, kui meil teda olemas sel korral, kus me vastavalt tahaksime talitada. Ometi olen valmis kõiki üksikasju jutustama — isegi riskeerides aja raiskamisega —, kui teie tõesti arvate, et küsimuse arutamiseks see oleks olulise tähtsusega.“

Tema keris oma lauseid, tehes nad võimatu pikaks ja venivaks, lootes nõnda väikest ja praktilist doktorihärrat jaburaks ajada ja teda kärsituses panna midagi välja plahvatama, mis laseks pilku heita asja telgi taha. Kuid väike doktor jatkas ikka oma vahtimist ja naeratamist ning üksi rääkida oli raske töö. Syme'il hakkas uuesti halb, ja teda valdas lootusetus. Doktor naeratus ja vaikus polnud koguni mitte see kivistunud ja kohutav vaikus, mida ta oli näinud pool tundi

tagasi professoris. Professori teguviisis ja kõigis tema tembutustes oli ainult midagi veidrat, nagu mõnes kapsakollis. Oma eilset piina mäletas Syme nagu lapsepõlve hirmu tondi ees pimedas. Kuid siin valitses päevavalgus; siin istus tugev ja terve mees poolvillases riides, kelles polnud midagi õudset, välja arvatud tema inetud prillid, ja kes ei jõllitanud silmi ega irvitatud, vaid aina naeratas, ilma, et sõnagi oleks lausunud. Selles kõiges oli rusuv reaalsus. Kasvavas päikesevalguses omandasid doktori nägu ja tema riiete muster ikka valdavama ja liialdatuma värvi, nagu see samade asjadega sünnib mõnes realistlikus romaanski. Aga tema naeratus oli üsna kerge ja tema pää seisang viisakas; ainuke imelik ja õudne oli temas vaikimine.

„Nagu ma juba ütlesin“, jatkas professor nagu läbi sügava liiva sumades, „juhtumus, mis meid tabas ja meid ajas teateid nõutama markii kohta, on niisugune, mida teie nähtavasti tahaksite jutustatuna kuulda; kuna aga kogu see asi ennem seltsimees Syme'i kui minuga juhtus...“

Oma sõnu venitas ja laulis ta, nagu võtaks ta nad kustki pühakirja salmist, kuid Syme, kes teda silmas pidas, nägi tema sõrmi ruttu laua-serval tippivat. Ta luges: „Teie peate jatkama. See saatlan on mu kuivaks pumbanud!“

Nõnda siis astus Syme ette oma leidlikkusega, mis ilmus alati abimeheks, kui ähvardas hädoht.

„Jah, see sündis tõepoolest minuga“, ütles ta ruttu. „Mul juhtus õnn politseinikuga jutu päale saada, kes mind mu kübara tõttu pidas auväärt isikuks. Et oma auväärilikkust veel enam kindlustada, võtsin ma ta kaasa Savoyesse ja panin ta parajasti täis. Alkoholi mõjul muutus ta sõbralikuks ja lobises viimaks välja, et paari päeva pärast loodavad nad markii Prantsusmaal kinni võtta. Kui nüüd ei mina ega teie tema teed ei tunne...“

Doktor naeratas ikka veel väga sõbralikult ja tema kaitstud silmad olid endiselt läbipaistmatud. Professor teatas Syme'ile, et tema tahab seletust jatkata, ja nõnda algas ta oma õpitud rahulikkusega.

„Syme tõi viibimata selle teate minule ja nõnda ruttasime kahekesi teie juure, et ehk saate teie seda kuidagi ära kasutada. Mulle näib kahtlemata ja tingimata tarvilik, et...“

Kogu aeg vahtis Syme üksisilmi doktorit, nagu see vahtis professorit. Mõlema võitlusvenna närvid olid selle liikumatu sõbralikkuse käes pea-aegu katkemas. Akki kummardus Syme laua poole ja tippis selle servale: „Mul on mõte.“

Ilma, et professor oma sõnu oleks poolitanud, vastas ta salakõnes: „Las tulla.“

Syme telegrafeeris: „See on väga haruldane.“

Teine vastas: „Haruldaselt rumal.“

Syme ütles: „Mina olen luuletaja!“

Teine vastas: „Olete surnud mees.“

Syme oli kõrvuni punaseks läinud ja tema

silmad hiilgasid palavikuliselt. Nagu ta ütles, oli temal mõte ja see omandas tema silmis peagi paratamatu tõe värvingu. Oma signaliseerimist jätkates teatas ta oma sõbrale: „Vaevalt aimate, kui luuleline on minu mõte. Temas on midagi niisugust ootamatut, nagu tunneme seda mõnikord kevade tulekul.“

Nüüd pani ta vastust tähele oma sõbra sõrmil. See kõlas: „Mine põrgu!“

Professor jätkas oma sõnade rodu doktori poole.

„Võib olla peaksin ütleva“, tippis Syme sõrmedega, et ta on nagu äkiline merelõhn kuski keset lopsakat metsa.“

Sõber ei võtnud vaevaks vastatagi.

„Või veel!“ tippis Syme. „Ta on nagu ilusa naise punane juus.“

Professor jätkas oma kõnet, kuid vahepeäl otsustas Syme talitada. Ta kummardus üle laua ja ütles häälel, mida võimata jätta tähele panemata:

„Dr. Bull!“

Doktori kaval ja naeratav pää ei nõksatanudki, kuid Syme võis vanduda, et mustade klaaside taga silmad tema poole süstasid.

„Dr. Bull“, ütles Syme haruldaselt kindlal, kuid viisakal häälel, „kas tohiksin teilt väikest asja paluda? Ehk oleksite nii lahke ja võtaksite endal prillid eest?“

Professor pöördus toolil ümber ja vahtis külma tardunud imestusega Syme'ile silma. See aga, nagu mees, kes oma elu ja surma mängule pannud, kummardus meeletumal näoilmel ette poole. Doktor jäi liikumatuks.

Mõneks silmapilguks valitses vaikus, milles oleks võinud kuulda nõela kukkumist. Siis kostis üksiku laeva vile Themselt. Pääle seda tõusis dr. Bull pikkamisi püsti ja võttis oma prillid eest, ise ikka veel naeratahes.

Syme kargas jalule ja pörkas mõne sammu tagasi, nagu mõni keemiaprofessor õnnestunud plahvatusel. Tema silmad olid kui tähed ja üürikeseks ei saanud ta sõnagi suust.

Ka professor oli üles karanud, unustades oma halvatud jalad. Ta tugenes tooli seljatagusele ja vahtis kaheldes dr. Bullile otsa, nagu oleks see äkki tema silmade ees muutunud kärnkonnaks. Ja tõepoolest oligi muutus peaaegu sama suur.

Kaks politseinikku nägid endi ees toolil poisikesse ohtu noormehe, kel päris otsekohehed ja õnnelikud pähkelpruunid silmad, avalik näoilme, londonlase riided, nagu neid kannab mõni poessell, ja seletamatu õhustik kogu olevuse ümber, mis tunnistab, et ta on üsna hääsüdamik ja kurnis labanegi. Naeratus oli ikka veel huulil, aga see tundus nagu lapse esimene naeratus.

„Teadsin, et olen luuletaja,“ hüüdis Syme omasuguses vaimustuses. „Teadsin ka seda, et olen oma mõttes eksimatu nagu paavst. Need olid prillid, mis seda tegid! Ainult prillid! Nemad

andsidki talle need metsikud mustad silmad ja kõik muu, tervise ja suurepärase pilgu — tegid ta elavaks saatanaks surnute seas.“

„Tõepoolest on vähe veider,“ ütles professor värisedes. „Mis aga dr. Bulli kavatsusse puutub, siis. . .“

„Pagan võtku seda kavatsust!“ möirgas Syme ja kaotas endavalitsuse sootuks. „Vaadake ometi talle näkku! Vaadake seda kraed, neid peeneid saapaid! Ega te ometi arva, et niisugune asjamees võiks olla anarhist?“

„Syme!“ karjus teine takistavalt nagu surmaga võideldes.

„Mis siis, jumala pärast!“ vastas Syme, „võtan vastutuse iseenda pääle! Dr. Bull, mina olen politseiõhvitser. Siin on mu kaart,“ ja ta viskas oma sinise kaardi lauale.

Professor kartis ikka veel, et kõik on kadunud, kuid ta oli lojaalne: ka tema tõmbas oma kaardi taskust ja viskas ta sõbra oma kõrvale. Siis purskas kolmas mees naerma ja nõnda kuulsid nad täna hommikul esimest korda tema häält.

„Olen hirmus rõõmus, poisid, et nõnda vara tulite,“ ütles ta koolipoisilise sõnaõhtrusega, „sest nüüd võime kõik üheskoos Prantsusmaa poole teele minna. Jah, mina olen samuti politseiteenistuses,“ ja kahele sinisele kaardile seltsis kolmas.

Doktor pani nüüd üks-kaks-kolm kübara pähe ja nõiaprillid uuesti ette ning pistis nii ruttu uksest välja, et teised loomusunnil talle järele jooksid. Syme'i mõtted näisid pisut laiali olevat, ja kui nad väravavõlvi alt läbi läksid, lõi ta äkki oma keppmõõgaga vastu teekive nii, et need paukusid.

„Armuline kõigeväeline jumal!“ hüüdis ta, „on see kõik nõnda, siis oli ju neetud rõdul rohkem neetud salapolitseinikke kui neetud pommimehi!“

„Meil oleks olnud kerge võidelda,“ ütles Bull, „meid oli neli kolme vastu.“

Professor läks mööda treppe alla, aga tema hääl tuli uuesti alt üles.

„Ei,“ ütles hääl, „meie polnud mitte neli kolme vastu, me polnud mitte nii õnnelikud. Meie olime neli ühe vastu.“

Teised läksid vaikides mööda treppi alla.

Bulli nimeline noormees nõudis süütu viisakusega, mis temale omane, et teised ees alla läheksid. Tänavale jõudes aga pani tema tugev elujõud enda ebateadlikult kohe maksma, sest ruttu sammus ta teiste eel raudtee teadetebüroo poole, kuna ta üle öla tagasi nendega ise juttu ajas.

„Lõbus on vahel seltsimehi leida,“ ütles ta. „Peaaegu oleksin kõngend nende nadikaelte seas üksi olles. Vaevalt jõudsin end pidada, et Gogolile kaela ei langenud, mis oleks muidugi olnud väga mõistmatu. Loodan, et te mind ei hakka põlgama, kui kuulete, et olin hirmust õtse sinine.“

„Kõik sinised saatanad sinisesse põrgu,“ ütles Syme, „kes minu sinisele hirmule kaasa aitasid! Aga kõige halvem saatan olite teie ise ja teie põrguprillid.“

Noormees naeris meelitatult.

„Eks olnud see närusus?“ ütles ta. „Niisugune lihtne mõte ja isegi see mitte minu. Polnud niipalju oidu pääs! Mõistate, tahtsin minna salapolitseinikuks, eriti pommipildujate vastu. Kuid selleks otstarbeks oli vaja mind pommipildujana riietada. Nemad kõik vandusid kolmekordse kuradi nimel, et mind keegi pommipilduja nagu ei saa. Nemad kinnitasid, juba minu kõnnak olevat auvääriline, tagantvaadates sarnanevat ma Briti konstitutsioonile. Mina olevat liig terve ja optimistlik, ka liig usaldusväärne ja häatahtlik. Kriminaalpolitseis anti mulle jumal teab mis nimed kõik. Õeldi, et kui oleksin kurjategija, siis võiksin õnne leida, sest ma olevat nii väga ausa inimese nagu; kuna aga mul praegu on õnnetus tõepoolest olla aus inimene, siis ei olevat mul vähematki lootust, et kuidagi võiksin kasulik olla kurjategijate püüdmisel. Viimaks viidi mind ühe vana ebajumala juure, kel oli suur võim ja kelle keheline ulatus ülespoole ei tahtnudki lõppeda. Ka tema ees arutasid kõik nõutult. Üks arvas, et sasis habe võiks minu kena naeratust varjata; teine ütles, et kui mind mustaks värvida, siis saaks minust anarhistlik neeger; kuid see vanakaru pistis väga haruldase märkuse vähele. „Paar musti prille — sellest aitab,“ ütles ta kindlalt. „Vaadake teda nüüd — nagu mõni jumalik jooksupoiss. Aga pange talle mustad prillid ette, ja lapsed pistavad teda nähes lõugama.“ Ja nõnda see oligi, püha Jüri nimel! Niipea kui mu silmad olid kaetud, andis kõik muu — naeratus, tugevad õlad ja lühikesed juuksed — mulle täielise saatana näo. Nagu öeldud, oli see imelihtne niipea, kui see oli sündinud. Nagu imedega ikka! Kuid see polnud siiski asja imelikum külg. Oli veel midagi rabavamat, mis mul veel praegu paneb pää ringi käima.“

„Mis see siis oli?“ küsis Syme.

„Küll ma ütlen,“ vastas prillidega mees. „Nimelt: see Koljat politseis, kes mind kohe õieti hindas ja teadis, kui hästi mustad prillid mulle pääläest kuni jalatallani hakkavad — see mees ei saanud mind üldse näha, jumala eest mitte!“

Syme heitis talle vätkuva pilgu.

„Kuidas see siis oli?“ küsis ta. „Teie ju rääkisite temaga?“

„Seda ma tegin,“ ütles Bull särades, „kuid meie rääkisime kottpimedas toas, nagu mõnes söekeldris. Mis, seda ei aimanud te?“

„Seda poleks ma arvanud,“ ütles Syme tõsiselt.

„See on tõepoolest midagi sootuks uut,“ ütles professor.

Tegelikus mõttes oli uus kaaslane täieline tuulispask. Teadetebüroos kuulas ta asjaliku lühi-

dusega Doverisse minevate rongide üle järele. Olid tal nõutavad teated käes, pani ta oma ametivennad kalessi ja toimetas nad ülepää-kaela raudteevaguni enne, kui nad taipasidki, mis oli sündinud. Ja vaevalt pääsis nende kõnelus uuesti voolama, kui nad juba Calais'sse sõitval laeval istusid.

„Olin juba nõnda korraldanud,“ seletas ta, „et lõunaoodet Prantsusmaal võtta, kuid nüüd on mul väga hää meel, et selles seltsi leidsin. Näete, ma pidin selle markii-tõpra ühes pommiga üle saatma, sest president pidas mind silmas, ehk küll jumal ise teab kuidas. Millalgi jutustan teile seda. Lihtsalt hullumeelsus! Kuhu ma ka tahtsin lipata, ikka nägin enda ees kuski presidenti: naeratab mõnest klubi aknast vastu või kergitab mütsi omnibussi laelt. Võite öelda, mis tahate, aga mina usun: see va mehike on enda kuradile müünud, seepärast võib olla kuues kohas korraga.“

„Nii siis saatsite markii minema?“ küsis professor. „Juba ammu? Kas jõuame õigeaks ajaks sinna, et teda tabada?“

„Jõuame,“ vastas uus teejuht. „Olen kõik nõnda korraldanud. Ta on veel Calais's, kui sinna saame.“

„Aga kui me talle Calais's järele jõuame, mis me siis teeme?“ küsis professor.

Selle küsimuse juures langes dr. Bulli pää esimest korda norgu. Ta mõtles pisut ja ütles siis:

„Teoreetiliselt võttes, arvan, kutsume politsei.“

„Mina mitte,“ ütles Syme. „Teoreetiliselt peaksin iseenda kõige päält siis ära uputama. Mina töötasin kellelegi õnnetumale mehikesele, tõelikule moodsale pessimistile, politseile sellest mitte rääkida, andsin selleks oma ausõna. Mina pole küll mingi tähesõõja, aga moodsale pessimistile antud sõna ei või ma murda. See oleks sama hää kui saada sõnamurdjaks lapse ees.“

„Mina istun samasuguses lõksus,“ ütles professor. „Kord katsusin juba politseile teatada, aga ei suutnud — mingisuguse totra vande pärast, mille annud. Nimelt — näitlejapõlves olin viimane vemmal. Valevanne ja isamaa äraandmine, need on ainukesed kuritööd, mis minust tegemata jäänud. Kui ma ka sellega oleksin korda saanud, siis põleks pidanud ma enam hää ja kurja vahet tundma.“

„Sellest kõigest olen mina läbi,“ ütles dr. Bull, „ja ma tegin oma südame kõvaks. Aga mina andsin oma töötuse sekretärile, teate, sellele, kes naeratab ühelt poolt üles, teiselt alla. Sõbrad, see on kõige õnnetum inimene, keda emake maa kunagi kannud. On see tema seedimises, südametunnistuses, närvides või tema filosoofias maailma üle, aga tema on hukka mõistetud, tema istub põrgus. Ma ei või ometi niisuguse kallale tormata ja teda surma ajada. See oleks

sama hää kui pidalitõbise piitsutamäne. Ma võin olla hull, aga nõnda ma tunnen. Ja väga hää, korras!“

„Ma ei pea teid hulluks,“ ütles Syme. „Teadsin juba varem, et nõnda talitaksite, kui aga enne. . .“

„Mis?“ küsis dr. Bull.

„Kui aga enne prillid pääst võtate.“

Dr. Bull naeratas veidi ja astus üle laevalae vaatlema päikesepaistelisi merd. Pärast tuli ta hooletult kanda maha lüües teiste juure tagasi, ja seltsimehelik vaikus asus kolme vahele.

„Nagu näib,“ ütles Syme, „on meil kõigil ühesugune kõlblus või ebakõlblus, nõnda et kolmekesi on kergem vaadata, mis sellest järgneb.“

„Jah,“ oli professor nõus, „teil on päris õigus. Ja peame ruttama, sest juba näen Prantsusmaa halli mina.“

„Mis sellest järgneb,“ ütles Syme täsiselt, „on see, et meie kolm oleme sel planeedil ükski. Gogol läks jumal teab kuhu; võib olla lõmastas president tema nagu kärbse. Nõukogus oleme kolm kolme vastu, nagu need roomlased, kes silda kaitsesid. Kuid meie oleme halvemas seisukorras kui nemad, esiteks seepärast, et nemad võisid organisatsiooni endale appi kutsuda, meie aga mitte; teiseks seepärast, et. . .“

„Seepärast, et üks sellest teisest kolmest pole inimene,“ ütles professor.

Syme noogutas nõus olles pääd ja ütles väikese vaheaja järele:

„Minu plaan on niisugune. Meie peaksime midagi tegema, et markiid kuni homme lõunani Calais's kinni pidada. Paarkümmend plaani on mu pääst läbi lennanud. Meie ei või teda kui pommi-meest üles anda, see on otsustatud. Meie ei või teda ka mõne tühisema asja pärast lasta kinni võtta, sest siis peaksime ise kui tunnistajad ilmutama ja tema tunneks me ära ning saaks asjast haisu ninasse. Samuti ei või me teda anarhistilistes asjus siin kinni pidada, sest kuigi ta selle poolest nii mõndagi alla neelaks, siis ometi mitte seda, et tema peaks seks ajaks Calais'sse jääma, kus tsaar tervena läbi Pariisi liigub. Võiksime katsuda ta ära varastada ja kuhugi luku taha panna, kuid tema on siin liig tuntud isik. Tal on hulk sõpru ihuvahiks, tema ise on õige tugev

ja vapper, nii et see katse oleks kahtlane. Ainuke asi, mis võiks teha, oleks see: meie peame markii ülevaid omadusi katsuma endi kasuks tarvitada. Mina tahan kasutada seda, et tema on väga lugupeetud härrasmees. Mina tahan ka seda kasutada, et temal on palju sõpru ja liigub kõige paremas seltskonnas.“

„Millest paganast te õige fäägite?“ küsis professor.

„Syme'ide nime mainitakse kõige enne neijaarsteikümneandal aastasajal,“ ütles Syme. „On olemas teade, et üks Syme ratsutanud Bruce järel Bannockburni. 1350. aastast saadik on meie suguvõsa asjad täiesti selged.“

„Ta on pää kaotanud,“ ütles väike doktor pärani silmil.

„Meie vapp,“ jatkas Syme rahulikult, „on — hõbeõrs kolme ristamisi ristikesega üldisel pinnal. Motto teiseneb.“

Professor võttis Syme'il kõvasti riietest kinni.

„Jõuame silmapilk maale,“ ütles ta. „Kas oléte merehaige või heidate ebakohasel paigal nalja?“

„Minu märkused on äärmiselt praktilised,“ vastas Syme mitte sugugi tõtates. Samuti vana on ka St. Eustache suguvõsa. Markii ei või eitada, et tema on mõisnikusoost. Ka ei või ta eitada minu mõisnikusugu. Ja et oma kõrget sugu väljaspoole igasugust kahtlust asetada, ärgan võimalikult pea markiiil kübara pääst. Aga juba olemegi sadamas.“

Nad astusid maale, kus neid hele päike peaaegu pimestas. Syme, kes nüüd juhiks oli hakanud, nagu oli seda Bull Londonis, viis oma sõbrad läbi mingisuguse meripuustiku kohvikute juure, mis üleni rohelistes uppudes merele vahtisid. Nende ette astudes oli tema samm pisut unustav, kuna ta keppi käes nagu mõõka keerutas. Ta mõtles kohvikute rea kaugemasse otsa sammuda, kuid järsku peatus. Ainsa liigutusega pani ta kaaslased seisma ja näitas kinnastatud käe sõrmega ühe kohvilaua poole õilmitseva lehestiku all, mille ääres istus markii de St. Eustache — säravalt valged hambad paksus, mustas habemes, kollase õlgkübara servaga veidi varjatud julge, pruun nägu, mille joonestik vastu violetti merd selgesti silma torkas.

(Järgneb.)

Kauplus. Ostja: (ühele nägusale müüjannale): — „Preili, ma kaotasin rahvamurrus oma proua. Tohin ma teiega väheke lobiseda? Ma olen kindel, et ta siis kohe jälle silmapiirile ilmub.“

Uue aja härrased. Majahärra (uuelteenijalt): — „Miks te oma eelmise koha päält ära tulite. Kas käidi teiega sääli halvasti ümber?“

Teenija tüdruk: — „Jah, üsna ebainimlikult. Sääli loobiti mulle alati aevastamispulbrit läbi võtmeangu ninasse, nii et ma seda lõpuks enam välja ei suutnud kannatada.“

Vaksal. „Mispärast see vaksal on ehitatud nii kaugemale külast?“ küsis reisija.

„Ma ei tea,“ vastas jaamateenija. „Aga võib olla nad arvasid, et parem on, kui vaksal on otse raudtee juures.“

Maali on alaliselt hädas kirjavahemärkide tarvitamisega. Kord klassitööil tuleb talle aga hää mõte. Ta jätab üldse kõik vahemärgid ära ja, kui töö valmis, paneb lõpu terve rea punktisid, kommasid, õhkamis- ja küsimismärkisid. Sellele lisab ta siis: „Palun siit tarviduse järele võtta.“

KALENDRI AJALOOST JA REFORMIST.

I.

Praegu on n. n. kalendri reform päevakorral, ja selle on koguni Genfis asuv rahvasteliidu nõukogu oma kätte läbiviimiseks võtnud. Eelmise suur kalendri reform algutati ja viidi katoliku usu riikides läbi paavst Gregorius XIII poolt 1582. aastal. Samal 1582. aastal võeti uus kalender ka Lõuna-Eestis tarvitusele, mis siis teatavasti Poola valitsuse all oli, ja jäi sääl maksma kuni 1625. (1629.) aastani, mil luteriusulised rootslased selle maa vallutasid.

See n. n. „uus“ kalender on 1918. aastast saadik meil Eestis jälle maksev.

See kalender on maakera tõelise liikumisajaga päikese ümber küllalt täpses kooskõlas ja võimaldab õiget ajaarvamist edaspidi veel mitmeks aastatuhandeks. Seepärast ei sihigi praegune kavatsatud uus reform mõne paranduse päälle selles suhtes, vaid tema eesmärgiks on mõnd puudust kõrvaldada, mis praktilise eluga ühenduses. Neist tuleks peamiselt nimetada ülestõusmise- ehk kevade-püha tähtpäeva ja nädalapäevade liikuvust ühest aastast teise.

Kuid enne, kui juba mitmelt poolt esitatud paranduskavasid ja reformi võimalusi pikemalt seletame, toome lühikese ülevaate neist kalendritest ehk ajaarvamise süsteemidest, mis endistel aegadel ja osalt veel olevikuski mõnede kultuurrahvaste juures tarvitusel olid või on.

Vana Eesti arvatavast kalendrist „sirvilauad“ ei tea kahjuks midagi täpsemat pajatada: puuduvad ju tema üle igasugused kirjalikud andmed, nagu üldse Eestis rahva vanemast ajast! Aga sirvilaudade rütmilises korras asetatud märgid lubavad oletada, et meil siin mingisuguse ajaarvamise abinõuga tegemist on. Seejuures ei või see joonis küll väga vana olla, sest leiduvad ju temas muu seas kahekordsed modern majad akendega!...

Enam-vähem täpse ajaarvamise tekkimiseks on kaks eeldust vaja: esiteks taevatähtede positsiooni ja liikumise mõõtmine, ja teiseks nende andmete pikaajaline võrdlus ning neist õigete järelduste tegemine. Kõige selle jaoks on kohased eriteadlased, kuid mitte juhuslikud vaatlajad. Aga eriteadlased võivad väikja areneda ainult nende rahvaste hulgas, kus üldine kultuur kõrgele astmele on jõudnud. Pääle selle etendavad osa ka veel taevaalaotuse vaatluste füüsilised tingimused: taevas peab nimelt suuremalt jaolt selge olema. Need tingimused on kõige paremini täidetud Vahemere maadel ja kõrvetes, kuna näit. Põhja-Euroopas taevas suurema osa aastast pilves on. Aga kuiva kliimaga Hommikumaal paistab näit. ehatäht nii heledasti,

et tema varju heidab, täiskuu särast veel rääkimata! Viimane inspireerib muuseas üht laulikut järgmisele salmile: „Jehoova on, kes sind hoiab, Jehoova on su vari su paremal käel: päeval ei pea päike sind vaevama ega kuu öösel.“

On arusaadav, et säärane taeva helk vaatlejat juba iseenesest meelitama pidi tema imedesse süveneda.

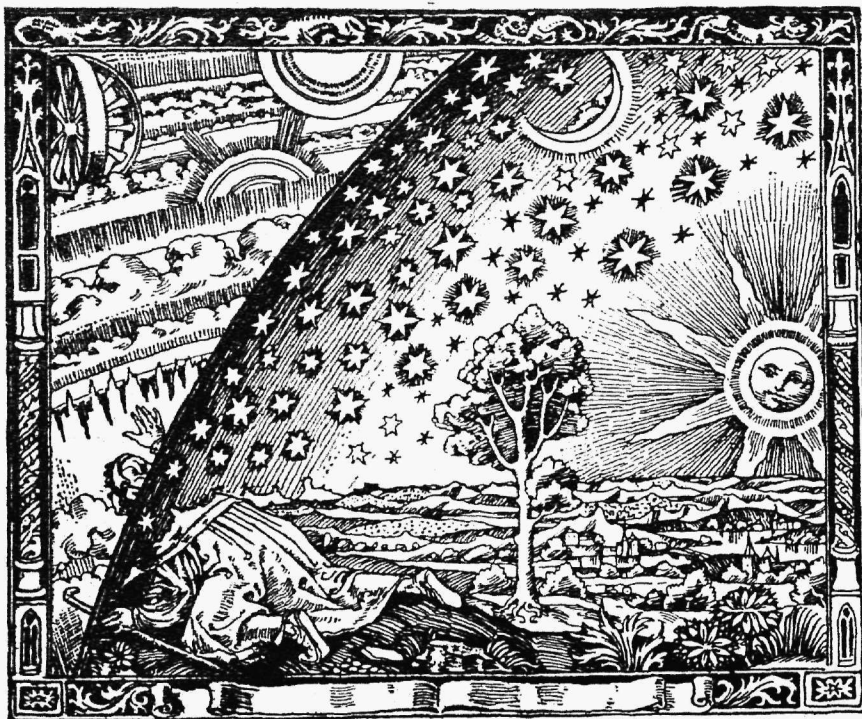
Arvatakse tihti, et meremehed olevat esimesteks astronoomideks olnud, sest vanal ajal olevat nad kompassi puudusel laeva suuna tähtede järele määranud. Sarnane oletus ei ole küll hästi põhjendatud. Sest vanemal ajal sõideti pea ainult kaldaid pidi, kuna ulgumerd kardeti. Norra vikeringlased jõudsid küll 9. aastasajal ilma kompassita Islandi saarele (vahest ka Kalavipoeg „Lennukil“) ja säält edasi Gröönimaale, 1001. aastal koguni Põhja-Ameerika rannale; kuid Norra rahvuslised astronoomiad pole midagi kuulda-näha...

Astronoomilisteks mõõtmisteks ei kõlba nimelt kõluvad laevad; nende jaoks on tarvis kaua aega ühel kohal püsivat observatooriumi. (Joon. 2.)

Joon. nr. 2. Tartu tähetorn.

Olgugi, et vana aja teadlastel pikksilmad ja teised moodsad riistad puudusid, oskasid nad ka lihtsamate abinõudega mõnikord otse üllatavalt õigeid arvusi leida. Nii arvas Eratosthenes 175. aastal enne Kr. meridiaani pikkuse põhjal Aleksandria ja Syene vahel, et maakera ümbermõõt pildavat olema 250.000 staadioni ehk 46.175 kilomeetrit. Kõige uemal ajal mõõdetud ümbermõõt on 40.003 klm. Seega eksis Eratosthenes ainult 15% võrra! Nagu selgub, oli juba vana aja teadlastel maakera kerakujuline vorm teada; ainult keskajal oli see jälle unustusse jäänud, kuna teda siis lameda täldrikuna ette kujutati. (Joon. 3.)

Joon. nr. 3.

Keegi keskaja misjonäär jutustab, et ühe oma rännaku ajal olevat ta jõudnud kohani, kus taevast ulatub maaga kokku.

Et kuu omas ringkäigus võrdlemisi lühema ajaüksuse pakkus kui aasta (keskmiselt 29 päeva 12 tundi 44 minutit 3 sekundit ühes n. n. „sünoodilises“ kuus) ja ka muidu hommikumaa rahvaste elus tähtsat osa etendas, siis valiti kõige vanemates kalendrites nimelt kuu liikumine ja faasid (joon. 4) ajaarvamise aluseks. Sest paljates kõrvemaades rännatakse enamasti ainult ööseti; ja seepärast on sääl näit. võrdlemata tähtis juba ette teada, kas teatud öhtul või öösel kumpuistet on. Muu seas oli vana Israeli rahva passa-pidu ka seepärast alati täiskuu aja päälle ette määratud, et rahval siis valgust oleks Jeruusalemma rännata.

Kuu alamjaotusena järelidusid siis nädalad, olgugi et sünoodilise kuu pikkus (29 või 30 päeva) veidi suurem on kui 4 nädalat.

Vanas Greegas jaotati kuu nädalate asemel kolme dekaadi ä 10 päeva.

Kuu-kalendrid olid vanal ajal tarvitusel Babiloonia, Kaldea, Juudi, India, Hiina, Greeka ja veel teiste rahvaste juures, 7. aastasajast päälle ka kogu Islami usutunnistuse pooldajate hulgas. Neist rahvastest olevikuni püsinute seas on kuu-kalender enamasti veel praegu pea muutmata tarvitusel...

Et päikese-aasta (365 päeva) mitte tervet arvu sünoodilisi kuid ei sisalda, siis tuli kalendri kokkusaadajatel kaunis keeruline süsteem tarvitusele võtta. Näit. juudi

kalendris esinevad esiteks lihtaastad 12 kuuga (ä 29 või 30 päeva), mis 353, 354 või 355 päeva pikad olid; iga paari aasta tagant lisatakse 13-nes kuu juure, nii et säärased aastad koguni 383, 384 või 385 päeva sisaldavad. Aasta algus langeb septembri pääle. Teised kuu järele ajaarvamist korraldavad rahvad arvavad aasta esimest päeva mõne teise tähtpäeva pääle: hiinlased näit. veebruaris, hindulased aprillis. Kuude nimed on muidugi ka kõige mitmekesised.

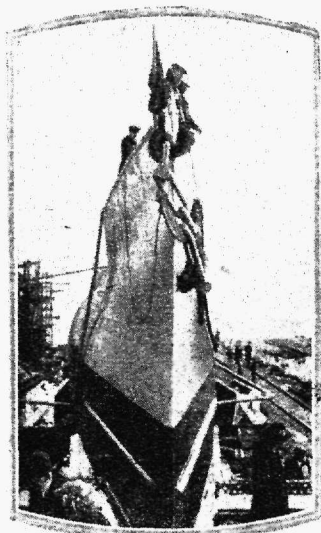
II.

Kuna kuu faasidel põhjendaval ajaarvamisel teatavad puudused olid, — kõige päält aasta pikkuse lahkumineku tõelisest „troopilisest“ aastast, — siis läksid kõige kõrgema kultuuriga rahvad juba õige varakult ühe päikese-aasta pääle, seejuures kuud hoopis kõrvale jättes. Sarnane päikese-kalender oli kõige varemalt tarvitusel vanas Egiptuses. Nende

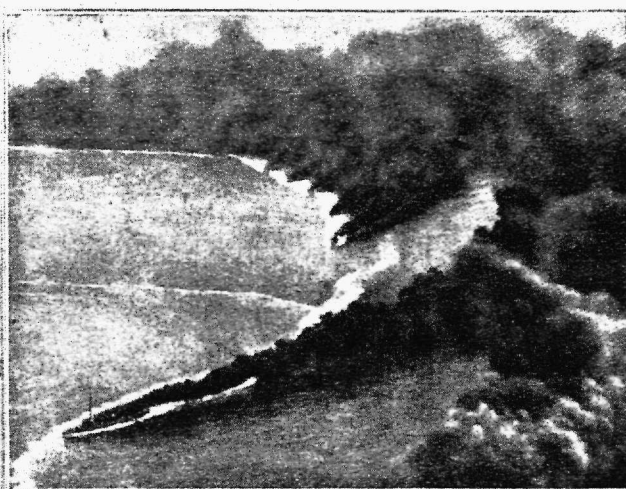
juures jaotati aasta 12 kuuks, kummaski 30 päeva. Et aastas aga üle 365 päeva on, siis lisati aasta lõpul veel 5 lisapäeva juure. Pärastpoole leidsid aga Aleksandria astronoomid, et aasta pikkus 365 päeva 6 tundi olevat, ja seepärast pidi iga 4 aasta järele veel üks kuues lisapäev juure lisatama, et aasta algus samal kohal kalendris püsiks. See ongi oluliselt sama ajaarvamine, mille Julius Caesar 47 a. e. Kr. Sosigenese kaasabil Rooma imariigis maksma pani, mille aasta praegusest ligi 12 sek. pikem ja mis pärastpoole juliaanilise kalendri nime all tuttavaks sai. See kalender püsis ka Eestis „vana“ kalendrina 1918. aastani. Muudkui olid seejuures järgmised vormilised muudatused tarvitusele võetud. Roomas arvati aasta algus 1. märtsist (ja loeti aastaarvu Rooma linna asutamisest (753 a. e. Kr.). Ka ei lisatud 5 (või 6) lisapäeva mitte aasta lõpul juure, vaid jaotati mitme kuu pääle, nii et mõned kuud 31 päeva sisaldasid. Aasta viimane kuu, veebruar, omas ainult 28 päeva, igal 4-dal aastal 29 päeva.

Et aasta algus esialgselt 1. märtsist arvati, leiab muu seas tõendust ka asjaolu, et september ladina keeles tähendab 7. kuu, kuna tema praegu on 9-daks, oktoober — 8., november — 9., detsember — 10-nes kuu. Alles keskajal kanti Lääne-Euroopas aasta algus 1. jaanuari pääle üle. (Järgneb.)

Ameerika sõjalistest ettevalmistustest.

Üks Ameerika uuematüübilistest veealustest paatidest lastakse päälle valmissaamist vette.

Ameerikas ülesleitud moodne õhuvaenlase eemaletõrjumise viis, kunstlik suitsutekitamine, mille abil sõjalaevad end vaenlase lennukite kallaletungi eest varjavad.

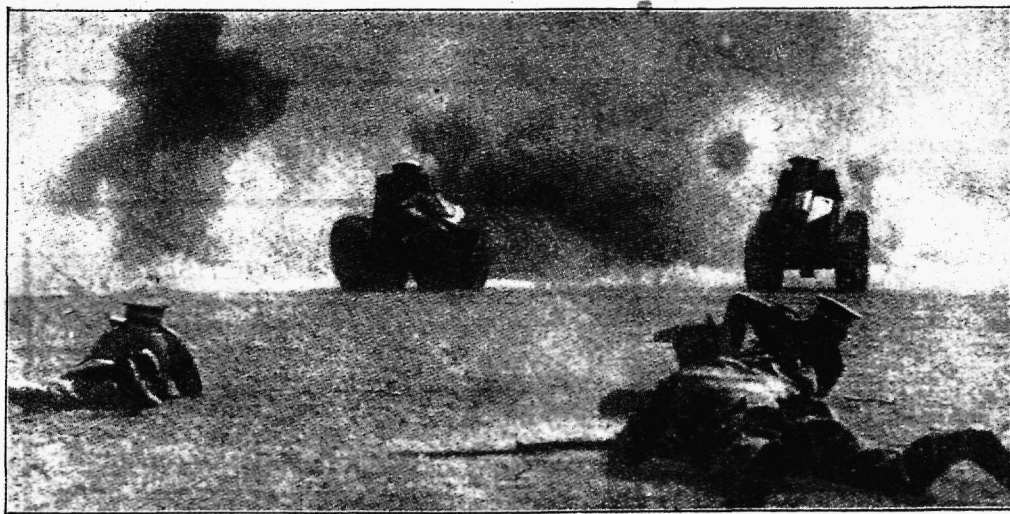

Ameerika sõjaõhulaev „Shenandoah“ eriti selle jaoks ehitatud masti küljes ankrus.

Terav konflikt, mis Ameerika Ühisriikide ja Jaapani vahel Ameerikasse sisserändamisküsimusest tekkis, juhib pilgu mõlemate rahvuste võimuvahekordadele ja nimelt merejõududele, kes selleks on esimeses joones kutsutud, et siin küsimuse alla tulevat sõjalist kaugmõju avaldada. Pöörasena näib mõte, et üks vastaseist kallaletungi üle 5000 meremiili kaugusele eite peab võtma. On ju see ometi kauguse mõttes sõjaline maksimum, mille tõttu see pool peaks kaotama, kes kallaletungija selle mereteel ära sõidab. Kuid kaugelenägijad Ühisriigid on siiski kõigi võimalustega arvestanud. Seepärast on ka Panama kaanali — mille pääle päikesepoja esimest päälööki võib oodata — tuntavale kindlustamisele asunud. Ameerika laevastik on, vastandiks varemale, mõlema mandri võitlusriindade jaoks ühise ülemjuhatusse alla koondatud ning kõik võimalikud abinõud tarvitusele võetud, et tema sõjalist valmisolekut tõsta. Sõjalaevad on moodsaimad ja suurimatüübilised, väljendades samasugust kõrget tehnikat, nagu see tema kuulsaks saanud „pilvelõhkujate“ juures esile

tuleb. Laevastikku kuulub 18 liinilaeva, 10 vanemat soomusristlejat, 10 väikest ristlejat, 300 hävitajat, 125 veealust paati ja 4 lennukite „emalava“. Eriti suurt tähelepanu on pööratud lennukite võimete arendamisele ja nende ärakasutamisele niihästi luureks kui ka pommidega ja torpeedodega pääletungiks. Sääluures ei puudu laevastikul ka oma sisemised nõrkused, mille põhjusi pääasjalikult puudulikust personaalküsimuse lahendusest tuleb otsida. Vabatahtlikkude arv on liig väike, nende teenistuskohustuse aeg ulatub enamasti ainult kahe aastani, seepärast kahaneb ka ohivitserkond, millest eriti viimasel ajal korduvalt õnnetumad juhtumised tõsist keelt räägivad ning milles süüdi lühikeseaajaline, puudulik ettevalmistus. Kõik kokkuvõetult peab siiski Ameerika materjalset üleolekut hindama, mispärast korrapärast kallaletungi Jaapani poolt kõige suuremaks jultumuseks käesolevate sõjaliste probleemide seas tuleb lugeda. Andmed räägivad selle poolt, et Jaapan nii sise poliitiliselt kui ka rahaliselt sõjaks sugugi valmis pole ja ainult diplomaatliku tegevusega ning oma õigluse alalhoid-

misega võib piirduda. Ida-Aasia saarteriigi poolt on otsustatud mitte ühtki kaugeleulatavat sammu ette võtta, mis riivaks Ameerikasse sisserändamise säädust, kuigi Jaapani rahvas arvurikaste demonstratsioonidega, iseäranis suurtes linnades, selle säaduse kohta oma arvamist küllalt selgesti tunda on annud. Jaapan hoiab alal rahu ja ootab ära — võib olla lootuses mõne soodsa hilisema juhuse pääle, mil valgete võimude jõud kuski mujal on seotud, et siis ühise, koondatud Aasia juhtimise etteotsa astuda ning teda Euroopa ülevõimu alt vabastada.

Jalaväe lahing tankide toetusel. Ilmasõjast saadud kogemustel toetatakse jalaväge tema pääletungil raskete soomustankidega.

H. N.

M A L E.

Toimetaja J. Tünn.

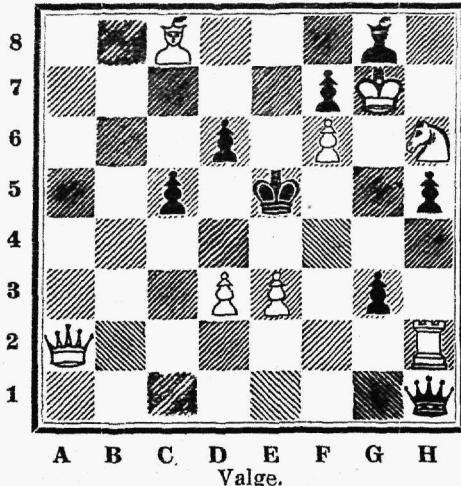
Ülesanne nr. 4. (47).

A. Veismann, Porkuni.

Esitrükk.

Must: K e5; L h1; O g8; E c5, d6, f7, g3, h5 (8)

Must.

Valge.

Valge: K g7; L a2; V h2; O c8; R h6; E d3, e3, f6 (8).

Kadu (matt) 2 käiguga.

Mäng nr. 3.

Mängitud 1925. a. Pariisis viiemeistri turniiri 6. voorus.

Valge: dr. S. Tartakover.	Must: E. Snosko-Borovski.
1. d2—d4	14. O c4—b3!
2. c2—c4	15. V c1—c2
3. R b1—c3	16. R f3—e5 ⁵⁾
4. O c1—g5	17. c3: d4 ⁶⁾
5. e2—e3	18. L d1—f3!
6. R g1—f3	19. V f1—c1
7. V a1—c1	20. h2—h3 ⁸⁾
8. O f1—d3	21. V c1—b1
9. O d3: c4	22. e3—e4 ¹⁰⁾
10. O g5—h4!	23. V c2—d2
11. O h4—g3!	24. L f3: f6
12. b2—c3	25. R e5—c4
13. O a3)	

Märkused: 1. See on selle avangu normaalseis, mis tuhanded korrad modern praktikas kordunud.

Arvesse tuleb kõik on nüüd 8. L c2, mis Rubinsteini poolt Peterburis 1914. a. Capablanca vastu tarvitatawaks tehtud. Ei ole siiski kindel, kas lipp seisabki c2 pääl mõjuvamalt kui oma algruudul. Teksti kõik 8. O d3, mis võib olla on vähem teaduslik, vastab siiski küllalt selle avangu tendentsidele, sest et ühe käigu kaotus (O f1—d3: c4) tasutakse rikkalikult pinna võiduga kesklas.

2. Kui kohe 9. ... R d5, siis järgneb Alehini aate järele, mille ta ise täiendanud, 10. O: e7 L: e7 ja nüüd 11. R e4 (Colle—Tackels, Belgia 1924. a. meisterturniir).

Ka tekstikäik ei vabasta sugugi musta mängu. Valge oda saab õigel ajal oma jooksukraavi pageda (O g5—h4—g3), kust tal võimalik avaldada tuntavat ja jätkuvat survet (vaata järgnev märkus). Seepärast oleks eelmise käigu asemel mõni ettevalmistav manööver, nagu 8. ... a6 või 8. ... V e8 eelistatavam.

3. Mitte midagi suuremat ette võtmata laseb valge nii ütelda avangul oma kasuks areneda (vaata iseäranis tema 20. käik!). On asjata, et must teeb „mürglit“ oma

taguritega (tagur = mitteettur), jääb ju tema liputiib ikkagi tulevikuta, sest et vabastav käik e6—e5 ei saa kunagi teostuda.

4. Tugevasti surudes, must ei suru midagi, mida näitab järgmine valge käik.

5. Palju energilsem kui 16. L d3 või 16. c4, sest nii jääb musta c-oda vangistatuks mängu lõpuni.

6. Juba praegu on näha, et lüke c6—c5 on ainult valge kahurite jaoks strateegilised jooned avanud, mida valge väe kaks järgmist käiku on ülesandeks võtnud näidata.

7. Lipp on sunnitud oda tegu kordama ja koju minema, sest et kõik musta jõud on kinnistatud.

Kui 19. ... b6, siis 20. R c6, kui 19. ... O f6, siis 20. R g4 ja kui 19. ... R b4, siis 20. V c7, mis on veel lihtsam kui ühendlus: 20. V: c8 Va: c8 21. V: c8 V: c8 22. L: f7 + K h8 23. h4 jne.

8. Ootekäik, mis ilmutab täies valguses musta suitsuseisu. Selle käigu sarnases seisus tegi 1922. a. Londoni turniiril ka Capablanca Vidmari vastu.

9. See oda karjub jätkuvalt „ettevaatust,“ kuid ta lõpetab varsi karjumise.

10. Midagi ei anna aga 22. R: c6 L d7 23. O: d5 e: d 24. V b3 O d6 25. V: d6 L: d6 26. L: d5 L: d5 27. R e7 + K h7 28. R: d5 O e6 tagasi võites etturi, aga ka 22. O: d5 e: d 23. e4 O d6 24. e: d O b7 rahuldava mänguga.

11. Parema puudumisel, sest kui 22. ... R f6, siis halastamata 23. R c6 L d7 24. e5 R h7 25. O a4 O e7 26. R: e7 L: e7 27. L: a8 jne.

12. Ainuke käik oda, kuid mitte mängu päästmiseks oli 23. ... R a6 (aga mitte 23. ... O a6 24. O a4 pärast 24. O: e6 O: e6 25. L: a3 ja ülijõud paneb end vähehaaval maksma.

Toimetusele saadetud kirjandus.

R. Reiman. **Painaja.** Draama 3 aktis. Trükit käsi-kirjana. Autori kirjastus, Võrus. 1925. 84 lhk. Hind 100 mk.

Bernhard Linde. **Tõusva päikese maalt.** Reisikirjad Siberist, Hiinast, Indiast. „Varraku“ kirjastus. 1925. lhk. Hind mk.

Ostes aastakäigu „Agu“

muretsete endale koju hää kogu paremat kunsti, kirjandust ja rahvalikku teadust.

„Ao“ 1923 aastak. (pool-kalingorkõites) — 1950 mk.

„Ao“ 1924 „ (pool-nahkkõites) — 2000 mk.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse raamatukauplus
Jaani t. 6. Tallinn.

Vastutav toimetaja G. E. Luiga.

Tegev toimetaja E. Raudsepp.

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Nõudke ainult

Prov. H. Jürgensi

Bor Tšymol seepi

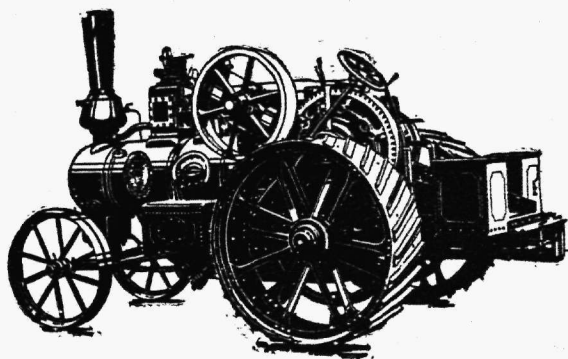
Kõik sarnadused lükake tagasi.

Kõrgemas häduses tualett-seep: vistrikkude, tedretähtede, päevituse ja üleilgse õigistamise vastu, teeb naha siledaks ja valgeks.

Müük apteekides ja rofukauplustes.

Ilmakuulsa kõige suurema ja vanema Inglise

Clayton & Shuttleworthi
vabriku

isesõitjaid ja hobustega veetavaid

rehepeksugarnituure

kõigis suurustes.

Claytoni vähemaid, eriti traktoritega koostöötamiseks ehitatud rehepeksumasinaid,

Claytoni ristikkeinaseemne peksumasinaid,

Claytoni lokomobiile igas suuruses.

Claytoni petrooleumi- ja naftamootore alates 2 h. j. kuni kõige suuremateni,

Claytoni tank-traktore 35 h. j.

Praegu Euroopas kuulsamaid Itaalia **Fiat vabriku** 18/25 ja 20/30 HP traktore kui ka paremaid Ameerika traktore kõigi juurekuuluvate põllutöömashinate ja -riistadega

soovitab oma ladust mõeldukate hindade ja lähedate maksutingimistega

HANS WINNAL,

Tallinn, S. Tatari t. nr. 1.

Kõnetr. 3-42 ja 3-72.

Uus tõendus

A.-S. Chr. S. Oja
jalgrataste

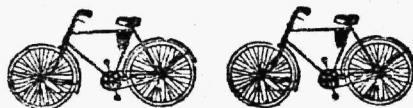
hädusest.

V.-S. „Sporti“ poolt 3. mail s. a. korraldatud võidusõidul 5 ja 25 klm. pääle võitsid:

I auhinna hra **Golding,**

II „ „ „ **Rabba,**

mõlemad a.-s. „Chr. S. Oja“ jalgratastel.

Ainuesitajatena müüme tuntud
jalgrattaid

„Wanderer“

solidi ehitusega, elegantset.

Jälle saadaval kõik mudelid.

Pääle selle müügil „BRENNABOR“ ja Inglise „RALEIGH“ ning „COVENTRI“.

Lier & Rossbaum,

Tallinn, Rataskaevu tänn. 5.
Kõnetr. 27-34. (Võõrastemajade „Peterburg“ ja „Du Nord“ vahel.)

Keemiatehas
Dr. chem. A. Stange
O.-Ü.

Kõnefraadid: kontor 10-97 Rafaskaevu tän. nr. 6.
tehas 27-58 Telliskivi tän. nr. 3.

Puuvilja- ja marjaessentse

Glüfseriinseepe

Lõhnaõlised

Liköörsiirupeid

Linnakseekstrakti

Nahaaprepuure

Nahamääreid „DEGRAS“

Dekstriini

Commeliini

Kirjalakki

Aädikaessentse

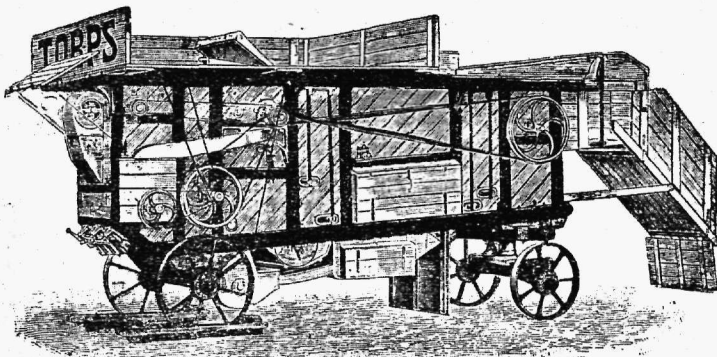
j. n. e.

Mitmesuguseid farmatsöiflikke ja tehnilisi preparaate.

Nõudke hinnakirju!

R. WOLF'i

**rehepeksu-
garnituurid**

on meie maa nõuetele vastavalt ehitatud.

Alaline suur ladu

**põllutöö- ja kõiksugu teisi masinaid,
kaevupumpasid ja -torusid**

soovitab odavate hindadega

A/S. V. SCHNEIDER & Ko.

**Tallinn, Estonia puistee nr. 19. Telefoni nr. nr.: 4-01, 4-02,
18-42 ja 26-34.**

NOORSOOKIRJANDUS:

- Mark Twain. **Prints ja kerjus.** Piltidega. Tõlk. A. Oras. 130 mk.
- F. Cooper. **Nahksuka jutud. I lugu.** Lääkiv järv. 135 mk.
- F. Cooper. **Nahksuka jutud. II lugu.** Kullisilm. 140 mk.
- F. Cooper. **Nahksuka jutud. III lugu.** Maa-gua, äraandlik huroon. 130 mk.
- F. Cooper. **Nahksuka jutud. IV lugu.** Unkas, Väle hirv. 180 mk.
- Gizyk, Paul v. **Omal jõul edasi.** Karakteri kasvatuslik. Tõlge. 150 mk.
- J. Oro. **Taeva-Kääbus.** Muinasjutt-brosch. 30 m.
- Mamin-Sibirjak. **Talvituspaik Studjoonõil.** Jutt. 30 mk.
- Herczeg, F. **Gyurka ja Sandor.** Ungari uudis-jutt. 125 mk.
- Swen Hedin. **Polaarsõidud.** H. Valma tõlge. I osa. 60 mk.
- Swen Hedin. **Polaarsõidud.** II osa. 80 mk.
- Hörstel, W. **Lõunapäikese maalt.** Itaalia muinasjutud. 50 mk.
- Frithjof.** Norra rahvaeepos. 75 mk.
- Asgard. Skandinaavia muinaseepos.** 50 m.
- Sophie Reinheimer. **Kirjud lilled.** Eesti noor-soole muinasloomelised jutustused. 75 mk.

NOORTE KIRJANDUS:

- Fr. R. Kreutzwald. **Eesti rahva ennemuist-sed jutud.** Illustr. A. Roosileht. 180 mk.
- K. E. Sõõt. **Lapsepõlve Kungla.** Lood ja lallitused lastele. 130 mk.
- Z. Topelius. **Kolm muinasjuttu lastele.** Soome keelest M. Nurmik. 50 mk.
- Oro, J. **Ill ja pisi-täts.** Muinasjutt. 50 mk.
- Anni Svan. **Jänes Vemmalsääre juhtu-mised.** 80 mk.
- Wilhelm Busch. **Vallatused ja riukad.** Pildi-raamat. 160 mk.
- N. Päts. **Kaks venda.** Muinasjutt lastele. Värvipildi album. Ed. Kana ja H. Ein'i piltidega. 280 mk.
- K. A. Hindrey. **Jaunart Jauram.** Pildiraamat. 70 mk.
- K. A. Hindrey. **Jaunart Jaurami jõnger-mannid.** Pildiraamat. 65 mk.
- K. A. Hindrey. **Jõngermannide jandid.** Pildiraamat. 60 mk.
- Dr. H. Hoffmann. **Kahupea Kaarel.** Pildi-raamat. 140 mk.

TÖLKEROMANID:

- Ed. R. Burroughs. **Ahvide kasvandik.** 200 mk.
- " **Tarzani tagasitulek.** 180 m.
- " **Tarzani metsikud sõbrad.** 160 mk.
- Ed. R. Burroughs. **Marsi printsess.** Fantast. romaan. 170 mk.
- Ed. R. Burroughs. **Marsi sõjajumal.** Fantast. romaan. 150 mk.
- Victor Bridges. **Keemik Lyndoni saladus-lik leidus.** 300 mk.
- Jack London. **Loitev Koit.** Romaan Ameerika kullamait. 200 mk.
- A. Rambaud. **Cäsari sõrmus.** Ajalooline romaan. 170 mk.
- C. H. & A. M. Williamson. **Ajaloo saladus.** Põnevusromaan. 250 mk.
- Anny Wothe. **Pisarate maa.** Romaan. 130 mk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev romaan. Inglise keelest L. L. 160 mk.
- Clark Russell **Malailaste laev.** Romaan. Inglise keelest 150 mk.
- R. Aug. Freeman. **Julge mäng.** Kriminaal-romaan. 80 mk.
- F. Grass. **Punased lõunast.** Romaan. 60 mk.

Saadaval pääladus

T. E. K.-Ü. „PÄEVALEHE“ RAAMATU- JA KIRJUTUSMATERJALI KAUPLUSES

JAANI TÄN. NR. 6, KREDIIT PANGA-MAJAS

ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes ning paremates raamatukauplustes.

„AGU“

kirjanduse-, kunsti- ja kultuursisuline
perekondlik pildiajakiri jõudis
käesoleval aast. 3. aastakäiku,
ilmudes iga 2 nädala tagant
mitmeti muudetud ja uuen-
datud kujul.

„AGU“ sisaldab va-
litud oma- ja
väljamaa ilukirjandust: jutte,
luuletusi, artikleid ja vesteid.
Toob reproduktsioone kuns-
tiuudistest.

„AGU“ toob kirju-
tusi ja pilte
Eesti kultuurelu sündmustest.

„AGU“ jälgib välja-
maa sünd-
musi sõnas ja pildis. Piltide
elavuse, mitmekesiduse ja
rohkuse pääle pannakse
rõhku.

3-da numbriga algas
Chesteroni huvitav
kriminaalromaan „Mees,
kes oli neljapäev“. Selle
juhtumisrikka romaani voo-

ruseks on, et ta on põnev
ja ühilasi suure kunstiväär-
tusega teos.

„AGU“ perekonna-
lehena toob
võimalikult igas numbris
kindlad osakonnad, nagu:
teatri, muusika ja kirjan-
duse-kunsti ringvaated; kä-
sitöö ja moe, spordi, male,
nalja ja «mitmesugust» osa-
konnad.

„AGU“ loodab an-
da võivat
iga numbriga rikkalikku,
huvitavat, mitmekesist, kuid
väärtuslikku lugemist ja
vaateid. Tal on laialdane
ja tuntud kaastööliste ring-
kond.

„AO“ tellimise hind

1 kuu pääle	80 marka
3 „ „	240 „
6 „ „	460 „
12 „ „	900 „

Üksiku numbriga hind 40 mrk.

Kuulutuste hind:

1 lehekülj	4000 marka.
1/2 „	2000 „
1/4 „	1000 „
1/16 „	250 „
Esimese kaane sisekülj	6000 „
Viimase kaane väliskülj	8000 „

Tellimisi võtab vastu „Däevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk tän. 2. Pääle selle
võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.
Kirjade address: Tallinn, „AGU“.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.